

## **MAKALE GEÇMİŞİ**

Gönderim: 07.12.2017

Düzeltilme: 11.12.2017

Kabul: 03.01.2018

---

# **GEORGE W. BUSH VE BARACK OBAMA DÖNEMLERİNDE TERÖRİZME KARŞI UYGULANAN POLİTİKALARIN KARŞILAŞTIRILMASI**

## **Öz**

*Bu makale kapsamında ABD başkanları George W. Bush ile Barack Obama'nın terörizme karşı uygulamış oldukları politikalar araştırılmakta ve karşılaştırılmaktadır. Bu doğrultuda mevcut literatürün taranması neticesinde; ABD dış politikası ve ABD Başkanının dış politikaya ilişkin yetkileri ve rolü, Başkan Bush dönemi genel dış politikası, yaşanan küresel krizler ve Bush'un terörizm politikası ile Başkan Obama dönemi genel dış politikası, yaşanan küresel krizler ve Obama'nın terörizm politikası analiz edilerek, Bush ve Obama'nın terörizme yönelik politikaları karşılaştırılmıştır. Sonuç olarak her iki Başkanın dış politika, ulusal güvenlik ve terörizme ilişkin politikalarının ve uygulamalarının oldukça farklılaşmakta olduğu neticesi elde edilmiştir.*

**Anahtar Sözcükler:** George W. Bush, Barack Obama, dış politika, terörizm, ulusal güvenlik

---

**İrem Bilensoy\***

**lectiō**  
socialis

\*Bahçeşehir Üniversitesi

**ARTICLE HISTORY**

Submitted: 07.12.2017

Resubmitted: 11.12.2017

Accepted: 03.01.2018

---

## COMPARING ANTI-TERRORISM POLICIES OF BUSH AND OBAMA ADMINISTRATIONS

**Abstract**

*Within the context of this article, policies on terrorism issue conducted by the U.S. Presidents George W. Bush and Barack Obama are researched and compared. In this respect, based on the current literature, the U.S. foreign policy and the role and power of the U.S. President in foreign policy, general foreign policy in President Bush term, global crisis during this period and terrorism policy of Bush; and general foreign policy in President Obama term, global crisis during this period and terrorism policy of Obama have been analysed and the policies of Bush and Obama on terrorism have been compared. In conclusion, the result that policies and strategies of these two U.S. Presidents on foreign policy, national security and terrorism differentiate substantially has been reached.*

**Keywords:** *George W. Bush, Barack Obama, Foreign Policy, Terrorism, National Security*

---

**İrem Bilensoy\***

**lectiō**  
socialis

\* Bahçeşehir University

## Giriş

Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) ülkenin kuruluş koşullarından ötürü dünyadaki pek çok ülkeden farklı bir yönetim sergilenmektedir. Parlamenter sisteme göre oldukça sert bir güçler ayrılığının var olduğu ABD'de yasama, yürütme ve yargıya anayasa çerçevesinde verilmiş olan yetkiler ve görevler denge ve fren mekanizması kapsamında kısıtlanmıştır. Bu doğrultuda ABD'de dış politika yapımı ve uygulamasına ilişkin temel yetkiler ve görevler yürütme erkinin başındaki Başkana verilmiş durumdadır.

Avrupa'da pek çok devlet etnik kimliğe ve üniter devlet yapılanmasına dayalı olmakla birlikte, ABD ise oldukça farklı etnik kökene sahip olan topluluklardan meydana gelmiş ve bu doğrultuda federal bir devlet yapılanması üzerine kurulmuştur.<sup>1</sup> ABD'de oluşan bu farklılıklar, bu topraklarda yaşayan insanlarda Amerikan istisnacılığı düşüncesinin de ortaya çıkmasına sebebiyet vermiş olup, bu bağlamda ABD toplumu kendilerini diğer ülkelerin toplumlarına göre ayrıcalıklı farklı olarak algılamaya başlamıştır.

ABD dış politikasında da egemen durumda olan Amerikan istisnacılığı fikri, çeşitli dönemlerde idealist, çeşitli dönemlerde ise realist bir dış politika takip etmiş olan ABD Başkanlarının hemen hemen hepsinin benimsemiş olduğu bir düşünce biçimi olmuştur. Bununla birlikte, özellikle 21. yüzyıl başı itibariyle tüm dünyada faaliyetlerde bulunan küresel terör örgütlerine karşı ABD Başkanları tarafından çeşitli politikalar uygulanmış olup, başkanlar kendilerini tüm dünyanın teröre karşı koruyucusu şeklinde algılamış ve algılatmıştır.

1 Aslında uluslar ile etnik topluluklar arasında tarihsel ve kavramsal bir örtüşmenin varlığından söz edilebilse de çok belirgin etnik geçmişi olmayan uluslar da bulunabilir (Konuralp, 2013, s. 53). Amerika da işte bu tür uluslara örnek olarak verilebilir.

Bu makale çerçevesinde realist bir dış politika çizgisinde politikalar sergilemiş olan George W. Bush ile idealist bir dış politika çizgisinde politikalar sergilemiş olan Barack Obama döneminde uygulanmış olan terör odaklı politikalar karşılaştırılmaktadır. Bu bağlamda makalenin temel amacını; ABD Başkanı George W. Bush ile halefi Barack Obama dönemlerinde uygulanan terörizme yönelik politikaların analizi yapılarak, iki başkanın bu politikaları arasındaki benzerlikler ve farklılıkların saptanması ve karşılaştırılması teşkil etmektedir.

Bu makalenin birinci bölümünde ABD'de dış politika yapımı, ABD Başkanının dış politikaya ilişkin yetkileri ile dış politikada terör politikası konuları ele alınmaktadır. İkinci bölümde George W. Bush döneminin genel dış politika anlayışı, bu dönemde terörizme yönelik dünyada gerçekleşen küresel krizler ve Bush döneminin terörle mücadele politikası incelenmektedir. Üçüncü bölümde Barack Obama döneminin genel dış politika anlayışı, bu dönemde terörizme ilişkin dünyada gerçekleşen küresel krizler ile Obama döneminde sergilenen terörle mücadele politikası araştırılmaktadır. Dördüncü ve son bölümde ise bu iki ABD Başkanı dönemleri, uygulanan terörle mücadele politikaları bakımından karşılaştırılmaktadır.

## ABD Dış Politikası

Genel olarak yayılcı bir dış politika yaklaşımının bulunduğu ABD'de hem realist hem de idealist temelli politikaların uygulanmış olduğu görülmektedir.

Realist anlayış bakımından askeri güce dayalı politikaların, idealist anlayış bakımından ise ABD değerleri, inanışları, kurum ve kuruluşlarının diğer ülkelerde yayılması hususunda politikaların uygulanmış olduğu bilinmektedir (Gözen, 2011, s. 13).

ABD dış politikasında Amerikan istisnacılığı düşüncesinin yeri oldukça önemlidir. Amerikalılar kendi değerlerinin, kültürlerinin, inanışlarının ve oluşturdukları kurumlar

ile kuruluşların diğer ülkeler/toplumlar tarafından oluşturulanlara göre daha evrensel ve üstün olduğunu düşünmekte; bu sebeple de kendilerini diğerlerinden ayrıcalıklı ve farklı olarak algılamaktadır. Buna göre ABD'nin davası, bütün insanlığın davasıdır (Blum, 2013, s. 351).

ABD'de kuruluşundan itibaren uzunca bir süre izolasyonist bir yönelim görülmüş olmakla birlikte; bu çerçevede Amerikalılar, ABD'nin çıkarlarına diğer dünya ülkelerinin karışmasını engelleyecek bir dış politika anlayışına sahip olmuşlardır (Hurmi, 2010, s. 60). Bu doğrultuda ABD'nin dünya ile hiç ilgilenmeyip, tamamen içine kapanmış olduğu söylenememektedir. Aksine ABD, küresel bir egemenlik ve güç elde etme sürecini adım adım gerçekleştirmiştir.

19. yüzyılda ABD'nin temel dış politika anlayışı, Monroe Doktrini çerçevesinde küresel güç olma yolunun bölgesel bir güç olmaktan geçmekte olduğu düşüncesi etrafında şekillenmiştir. Bu bağlamda ABD, kendi coğrafyasında hakimiyet elde etmiştir. II. Dünya Savaşı'na kadar dünyanın geri kalanına pek müdahale etmeyen ve diğer ülkeler arasındaki sorunlara karışmayan ABD, bu savaş ve savaş neticesinde ortaya çıkan paktlar, anlaşmalar ve bloklar çerçevesinde özellikle Batı Avrupa ile Ortadoğu bölgelerinde kendi egemenliği ile üstünlüğünü tesis etmeye çalışmıştır. Soğuk Savaşın bitmesi ile birlikte değişen dünya düzeni kapsamında ise ABD'nin egemenliğini kurmak istediği alan tüm Avrasya coğrafyası olarak şekillenmiştir (Kocakenar, 2015, s. 3).

ABD'nin ilk başkanlarının realizme karşı olumsuz bir bakış açıları bulunmakla birlikte, dünyanın geri kalanına yönelik kurulacak ve sürdürülecek ilişki çerçevesinde realist bir dış politika yaklaşımının izlenmesi gerektiğini düşünmüşlerdir (Kissinger, 2012, s. 12). Ancak bahsi geçen düşünce yapısının dengeli bir şekilde dış politikaya tezahür etmesi neticesinde, ABD'nin ilk yüz yıllık döneminde müdahaleci olmayan ve çoğunlukla izolasyonist bir politika takip edilmiştir (Hurmi, 2010, s. 60).

Yukarıda bahsi geçen ve 1823'te ilan edilen Monroe Doktrini, I. Dünya Savaşı sürecine değin ABD'nin temel dış politika yaklaşımını ortaya koymuştur. Doktrin kapsamında "Amerika Amerikalıdır" düşüncesi egemen kılınmış olup, Avrupa yapılanmalarının hiçbirinin Amerika'daki yapılanmalardan üstün olmadığı, bu sebeple de Avrupa yapılanmalarının Amerika topraklarında hiç uygulanmaması veya en az şekilde uygulanması görüşü kabul edilmiştir (Kocakenar, 2015, ss. 5-6).

20. yüzyıla değin Avrupa meselelerine karışmamayı yeğleyen ABD, I. Dünya Savaşı'nda ise bu politikasından vazgeçerek savaşa müdahil olmuştur. Almanya'ya karşı İtilaf Devletleri safında savaşa girilmesinde Başkan Wilson'ın Kongre'de gerçekleştirmiş olduğu konuşma oldukça etkili olmuştur. Başkan Wilson bu konuşmasında; Almanya tarafından insanlığa karşı bir savaş açılmış olduğunu, dünyadaki bütün insanların hayatlarının tehdit altında bulunduğunu, dünyada demokrasinin gelişmesi ve yayılması hususunda güvenli bir dünyanın tesis edilmesi gerektiğini, bu sebeple de Almanya'nın durdurulması gerekliliğini belirtmiştir. Bunun yanında başkan tarafından ortaya atılan Wilson Prensipleri çerçevesinde de, savaş sonrasında ortaya çıkan tabloda tüm milletlere kendi kaderlerini tayin hakkı tanınmıştır (Gözen, 2011, s. 14). ABD Başkanı Wilson'ın sergilemiş olduğu bu tavır ve tutum; yukarıda bahsedilmiş olduğu gibi ABD'nin bu süreçte hem realist hem de idealist bir dış politika yaklaşımı sergilemiş olduğunu göstermektedir. ABD bir yandan askeri güç kullanmak suretiyle Almanya'yı durdurmaya yönelik müdahaleci ve realist bir dış politika anlayışı gösterirken, diğer yandan ise kendi insan hakları ve güvenliğe ilişkin değerleri ile inanışlarını dünyanın geri kalanına empoze etmeye yönelik idealist bir politika yaklaşımı sergilemiştir.

Başkan Wilson ile başlayan müdahaleci dış politika yaklaşımı 20. yüzyıl boyunca devam etmiş durumdadır. I. Dünya Savaşı'ndan 20 yıl sonra gerçekleşen II. Dünya Savaşı'nda, BM'nin kurulmasında, Soğuk Savaş sürecinde, Vietnam Savaşı'nda, Afganistan'daki üstünlük

mücadelesinde, Irak'a karşı gerçekleştirilen I. Körfez Savaşı sürecinde ABD'nin oldukça müdahaleci bir dış politika yaklaşımı sergilemiş olduğu görülmektedir (Gray, 2005, ss. 14-20).

II. Dünya Savaşı'nda ABD, Almanya'nın faşizm ve Nazizm düşünceleri doğrultusunda uygulamış olduğu politikaları hem kendisi hem de dünyanın geri kalanı için bir tehlike olarak görmüştür. Savaşa 1941 yılına değin dahil olmayan ABD, Almanya'nın müttefiki Japonya tarafından ABD'ye saldırı düzenlenmesi üzerine bu tarihte savaşa müdahil olmuştur. Monroe Doktrini'nde belirtilmiş olan prensipleri genişletme yoluna giden ABD; kendi çıkarlarını savunmak, dünyanın geri kalanını faşist ve otoriter yönetimlerin hakimiyetinden korumak üzere Müttefik Devletlerin yanında savaşa giren ABD'de milli çıkarların gözetilmesi realist, insani kaygıların gözetilmesi ise idealist dış politika anlayışı göstergesi olmaktadır (Kocakenar, 2015, s. 7).

ABD'nin II. Dünya Savaşı'na müdahil olması savaşın kaderini önemli derecede değiştirirken, dış politika hususunda da ABD'de yeni bir döneme girilmiştir. Savaşın Müttefik Devletler lehine sonuçlanmasında oldukça önemli katkıları bulunan ABD'de Başkan Roosevelt, dünyanın merkezinin ABD olması gerektiğini düşünerek kurulacak BM'nin genel merkezinin New York'ta olmasını sağlamıştır. Savaş neticesinde tüm Avrupa'nın bir yıkıntı haline gelmesi ve ekonomik bakımdan çökmesi sebebiyle, ABD Başkanı Truman döneminde Avrupa'ya Marshall yardımları yapılmaya başlanmıştır (Erhan, 1996, s. 276). Avrupa'da ekonominin yeniden canlanmasının ABD'nin refahı için de son derece önemli olduğu düşüncesinden hareketle gerçekleştirilen bu yardımlar, ABD ile Avrupa arasında bu dönemde bir karşılıklı bağımlılık stratejisinin ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir (Sümer, 2008, s. 128). Bu doğrultuda, Monroe Doktrini çerçevesinde belirlenmiş olan izolasyonist dış politika yaklaşımının yerine, Truman Doktrini kapsamında SSCB'yi çevrelemeye ve dünyayı Sovyet tehdidinden korumaya yönelik bir dış politika anlayışı benimsenmiştir.

Bahsi geçen Marshall Planı çerçevesinde ABD'nin uygulamış olduğu temel dış politika stratejisinin şu işleve sahip olduğu ifade edilebilmektedir:

- Avrupa'nın II. Dünya Savaşı neticesinde almış olduğu yaraların sarılması hususunda insani bir yardım niteliğindedir.
- Amerikan hayat biçiminin ABD dışarısında da kurumsallaştırılması hususunda siyasi bir proje niteliğindedir.
- Avrupa'dan başlamak suretiyle küresel ticareti istikrarlı bir duruma getirecek, Amerikan sermayesinin egemenliği altında bir ticaret yaratacak, sonradan Üçüncü Dünya olarak belirtilecek olan ülkelerde kapitalizmi geliştirecek ekonomik bir program niteliğindedir. (Özeren ve Cinoglu, 2006, ss. 184-185)

II. Dünya Savaşı sonrasında ABD ile SSCB arasında iki kutuplu bir dünya düzeni kendisini gösterirken, bu iki ülke arasındaki güç mücadelesi kendisini özellikle Avrupa ve Ortadoğu toprakları üzerinde göstermiştir.

Avrupa üzerinde Truman Doktrini kapsamında yapılan Marshall Yardımları ile bir egemenlik kurmuş olan ABD, Avrupalı devletlere sömürgecilikten artık vazgeçmeleri hususunda bir baskı gerçekleştirmiş ve ABD'nin bu anti-sömürgeci tutumu Avrupalılar tarafından olumlu karşılanmıştır (Çakmak, 2003, s. 3).

Ortadoğu'da ise ABD ile SSCB arasındaki güç mücadelesi hemen hemen tüm Ortadoğu ülkelerine sıçramıştır. 1948'de İsrail'in kurulması ile birlikte ABD, Ortadoğu topraklarında önemli bir müttefik ve üs elde etmiştir. Bununla birlikte 1957'de ilan edilen Eisenhower Doktrini çerçevesinde, özellikle Sovyet hakimiyetindeki Mısır'a yönelik politikalar geliştirilmiş ve bölgedeki hemen hemen tüm devletlerin iktisadi problemlerinin çözülmesi hususunda yardımcı olunarak bu devletler ABD safına çekilmeye çalışılmıştır. ABD tarihinde ilk kez ABD toprakları ile Avrupa toprakları dışında bir müdahaleciliğin sergilenmiş olduğu bu Soğuk Savaş döneminde ABD'nin temel dış politika anlayışı, Avrupa yanında Ortadoğu ülkelerinin komünizm tehdidi

ve etkilerinden korunması ve kurtarılması olarak şekillenmiştir (Keklik, 2011, ss. 104-105).

ABD ile SSCB arasında Avrupa kıtasında bölgesel olarak başlamış olan güç mücadelesi önce Ortadoğu topraklarına, ardından ise Asya kıtasının neredeyse tamamına yayılmıştır. Japonya'nın II. Dünya Savaşı'nda yenilmesi neticesinde Japonya'nın elinden alınan Kore topraklarında Sovyet yanlısı Kuzey Kore ile ABD yanlısı Güney Kore devletleri kurulmuş, bu iki ülke arasında ise 1950 ile 1953 arasında Kore Savaşı gerçekleşmiş ve SSCB ile ABD bölgeye bizzat asker göndermiştir (Embel, 2004, ss. 90-99).

1955 ile 1975 yılları arasında gerçekleşen Vietnam Savaşı'nda ise; komünizm yanlısı Kuzey Vietnam'a karşı, Güney Vietnam'da yer alan milliyetçi Vietnamlılara destek vermek üzere ABD tarafından bölgeye çok sayıda asker gönderilmiştir (Keklik, 2011, ss. 123-124). Ancak savaşta ABD bir üstünlük elde edememiş, 60 bine yakın ABD askeri ile binlerce havacı kaybedilmiş, savaş sonrasında ise Güney Vietnam ile Kuzey Vietnam birleşmiştir.

Vietnam Savaşı'nda elde edilen başarısızlık, ABD dış politikasında bir revizyona gidilmesine sebebiyet vermiştir. Bu doğrultuda doğrudan müdahaleci niteliğe sahip olan ABD dış politikası, karşılıklı bağımlılık prensibi çerçevesinde ABD'nin ekonomik ve askeri yardımlarına dayanan anti-militarist bir yaklaşıma doğru evrilmiştir (Keklik, 2011, s. 128).

ABD, dünya üzerindeki hakimiyet kurma çalışmaları çerçevesinde Soğuk Savaş sürecinde SSCB'ye karşı üstünlük kurmak üzere hemen hemen her yolu denemiştir. Bu hususta ABD, pek çok zaman kendi değerleri ile çelişmek pahasına, çıkarları bağlamında demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü gibi ilkelerinden taviz vererek anti-demokratik yapılanmalara sahip çeşitli ülkelere, hatta kendi halkına zulüm yapan diktatörlere dahi yardımlarda bulunmuştur (Sarı, 2012, s. 96).

Dolayısıyla ABD'nin Soğuk Savaş dönemi dış politika yaklaşımı ve uygulamaları genel olarak analiz edildiğinde, dünyanın güvenliği hususunda Sovyet komünizmi en önemli tehdit olarak algılanmış ve bu tehdide karşı dünyayı koruyabilecek tek gücün ABD olduğu düşüncesinden hareketle, ulusal ve uluslararası güvenlik stratejilerinde bu tehdidin bertaraf edilmesi hususunda her yol mubah olarak görülmüştür.

ABD'nin realist tabanlı dış politika uygulamalarında 1989 yılı itibariyle bir değişimin ortaya çıktığı görülmektedir. O zaman kadar ABD tarafından gerçekleştirilen müdahalelerde büyük rakamlarda askeri güçler kullanılmazken, bahsi geçen yıldan itibaren gerçekleştirilen ABD müdahalelerinde ise yüz binlerce askerden meydana gelen kuvvetlerin kullanılmakta olduğu görülmektedir (Gray, 2005, ss. 21-26).

Berlin Duvarı'nın yıkılması ve SSCB'nin dağılması neticesinde sona eren Soğuk Savaş'ın ardından dünyanın tek süper gücü konumuna yükselmiş olan ABD, bu gelişmelerin ardından dış politika anlayışında ekonomi ağırlıklı stratejiler geliştirmeye başlamış olup, kendi ülkesinde süregelen kapitalist ve liberal pazar ekonomisi sistemi ile demokrasiyi küresel anlamda yaymaya gayret etmiştir (Sarı, 2012, s. 97). Bununla birlikte 1991 yılında gerçekleşen I. Körfez Savaşı ile birlikte ABD, Ortadoğu'daki egemenliğini güçlendirmeye ve bölgede kendisine karşı oluşabilecek alternatif güçleri engellemeye yönelik bir politika izlemiştir. Bunun yanında ABD 1990'Lı yıllar boyunca Bosna, Kosova ve Somali gibi ülkelere insani yardım maksatlı müdahalelerde bulunmuştur (Kocakenar, 2015, s. 9).

1990'lı yıllardan 11 Eylül 2001 terör saldırısına kadar bir idealistleşme eğiliminde bulunan ABD dış politikası, bu saldırının ardından Soğuk Savaş dönemindeki sert, müdahaleci ve realist yapısına geri dönmüş; bu yeni dönemde ABD dış politika yaklaşımı içerisinde caydırıcılık, çevreleme, önleyici saldırı, İslam karşıtlığı gibi konular ön plana çıkmaya başlamıştır. Bu

bağlamda küresel terörizm karşısında Amerikan ulusal güvenliğini korunabilmesinin yolunun dünyada küresel terörizm ile mücadele edilmesi gerektiği düşüncesi benimsenmiştir (Sarı, 2012, s. 97).

### ***ABD’de Dış Politika Yapımı***

Amerikan dış politika yapımında Amerikan istisnacılığı ile din faktörünün oldukça önemli etkileri bulunmaktadır. Bu bağlamda ABD topraklarındaki siyaset ile din ilişkisi, Avrupa genelinde bulunan laiklik yaklaşımı ile farklılıklar arz etmektedir.

ABD Başkanları seçimin ardından görevleri için yemin ederken Tanrı ve İncil adına bu yemini gerçekleştirmekte olup, pek çok ABD Başkanının politik söylemlerinde dini referans olarak göstermiş oldukları görülmektedir. Bu konudaki en önemli örnekler ise baba Bush’un Soğuk Savaş’ın Tanrı yardımı ile kazanılmış olduğunu ifade etmesi ile oğul Bush’un küresel terörizme karşı açtığı savaştaki haklılığını Hristiyanlık referansları ile desteklemeye çalışmasıdır (Hurmi, 2010, s. 57).

Hristiyanlık dini ABD toplumu ile oldukça özdeşleşmiştir. Henüz bağımsızlık sürecinde bulunan Amerika’da ülkenin kurucuları Tanrı’yı kendi gerçek kralları şeklinde algılamakta, bunların arasından Thomas Jefferson Amerika halkının Tanrı’nın seçilmiş halkı olduğunu belirtmiş, John Adams ise ABD’nin Kuzey Amerika’nın tamamında egemen olmasının Tanrı’dan gelen doğal bir hak olduğuna inanmıştır (Sümer, 2008, s. 122).

Amerikalılara göre dış dünya kötülüklerle dolu olduğundan, ABD dış politikasında da bu kötülüklerle karşı Amerika’nın korunması ve ülkenin dış dünyadan soyutlanmasına ilişkin düşünce yapısı hakim olmuştur. ABD’nin uzunca bir süre izolasyonist bir dış politika anlayışı sergilemesinin temel nedeni de bu düşünce yapısı olarak görülmektedir (Hurmi, 2010, s. 58).

ABD dış politikasını meydana getiren temel

bileşenleri Gözen (2011, ss. 4-6) şu şekilde belirtmektedir;

- Başkanlık Sistemi: ABD’nin başkanlık sistemi, gerek federe devletlerin özgürlüklerini garanti altına alması gerekse de bu devletlerin beraber hareket etmelerini sağlamak suretiyle dış politikada etkinliğini artırmaktadır.
- Jeopolitik Konumu: Yüzölçümü açısından oldukça büyük bir toprak parçası niteliğinde olan ABD, iki tarafı okyanuslarla çevrili olan ve bu vesileyle dünyanın büyük çoğunluğundan ayrı ve uzak bir konumda bulunan bir ülkedir. Bununla birlikte ülkenin kuzeyi ile güneyinde kendisi kadar güçlü ülkeler yer almaması da, ABD’nin güvenlik algısı ve siyasi istikrarında pozitif etkide bulunmuştur.
- Güvenlik Avantajı ile Diğer Güç Kaynaklarını Hızlıca Geliştirmesi: Güvenlik bakımından yukarıda bahsedilmiş olduğu üzere önemli bir avantaja sahip olan ABD; bu sayede sanayi, ekonomi ve askeri üretimi devamlı olarak artırmak suretiyle kendisini her açıdan geliştirmeyi başarmıştır.
- Siyasal Değerleri ve İlkeleri: ABD’nin “Yeni Ulus” imajı ve liberal değerleri, ABD dış politikasında bir üstünlük algısı meydana getirmiştir.

ABD federal anayasasına göre yürütme yetkisi halk tarafından seçilmiş olan ABD Başkanına verilmiş olup, bu hususta dış politikayı yürütme işlevi de temel olarak başkana ait bulunmaktadır (Arı, 2000, s. 84). Ancak güçler ayrılığı çerçevesinde ABD dış politika stratejisinin belirlenmesi ve uygulanması hususunda Kongre ile ABD Başkanı arasında bir denge bulunduğu da ifade edilebilmektedir (Yaşar, 2015, ss. 21-22). Bu doğrultuda başkanın dış politikaya yönelik pek çok faaliyetinin Kongre tarafından onaylanması gerekmektedir. Bu duruma ilişkin detaylı bilgiler bir sonraki bölümde aktarılmaktadır.

ABD dış politikasının birtakım toplumsal kaynakları bulunmaktadır. Gözen (2011, ss. 40-64) bu toplumsal kaynakları şu şekilde belirtmektedir:

- Kamuoyu: Amerikan toplumu dış politika konusunda genelde ilgisiz olmakla birlikte, Amerikan istisnacılığı yaklaşımı toplumda yayılmış durumdadır. Bu durum sebebiyle ABD toplumunun dış politika yapım sürecinde kısıtlı bir rolü bulunduğu söylenebilmektedir. ABD

toplumu genel olarak seçmiş oldukları ABD Başkanının dış politika işlerini etkin bir biçimde yöneteceğine inanmakla birlikte, başkanların da genel olarak dış politikayı yürütme hususunda başarılı oldukları görülmektedir.

- Basın: Dış politika yapım sürecinde ABD’de medya organları son derece etkin bir konumda yer almaktadır. Resmi olarak yani anayasaya göre medyanın dış politika yapımı ve uygulanmasında herhangi bir rolü, görevi veya yetkisi bulunmasa da, günümüzde ABD medyası dış politika konusunda yürütme, yasama ve yargı erklerinin ardından dördüncü bir erk gibi algılanmaktadır.
- Sivil Toplum: ABD’de barış yanlısı ve savaş karşıtı olan pek çok toplumsal yapılanma bulunmakta olup, bu yapılanmaların dış politika yapım sürecinde önemli etkileri bulunmaktadır.
- Baskı ve Çıkar Grupları: Çeşitli baskı ve çıkar gruplarının ABD siyasetinin genelinde önemli etkileri olduğu bilinmektedir. Özellikle lobi kuruluşları, Think Tank kurumları ile çeşitli araştırma merkezlerinin gerçekleştirdikleri çalışmalar çerçevesinde hükümetin dış politika stratejilerini ve uygulamalarını önemli derecede etkileyebildikleri görülmektedir.

### ***ABD Başkanının Dış Politikaya İlişkin Yetkileri Ve Rolü***

Yukarıda bahsedilmiş olduğu üzere ABD Başkanı, dış politikanın yürütülmesi hususunda en yetkili olan kişi konumundadır. Devletin ve hükümetin başı konumundaki ABD Başkanı, aynı zamanda başkomutan sıfatına da sahiptir (Gözen, 2011, s. 78). Başkomutanlık yetkisi kapsamında Başkan, silahlı kuvvetleri dünyanın herhangi bir bölgesine sevk edebilmekte ve ABD adına savaş açabilmektedir (Arı, 2000, s. 97).

ABD adına uluslararası antlaşmaları müzakere eden ve imzalayan ABD Başkanının gerçekleştirmekte olduğu bu işlemin geçerlilik kazanabilmesi için antlaşmanın Kongrenin üçte iki çoğunluğu tarafından onaylanması gereklidir (Arı, 2000, s. 89).

ABD Başkanı, Kongrenin onayı dahilinde büyükelçileri, konsolosları ve dış politikaya ilişkin diğer çeşitli bürokratları atama yetkisine sahiptir. Başkanın kabinesinde yer alan dış işleri bakanı da, yine Kongrenin onayı birlikte

Başkan tarafından atanmakta olup; Başkanın ulusal güvenlik danışmanının atanması hususunda ise Kongre onayı gerekmemektedir. Bununla birlikte Başkan, yabancı büyükelçileri kabul etme yetkisine de sahiptir (Arı, 2000, ss. 94-95).

ABD Başkanlarının dış politika konusundaki yetkileri, rolleri ve yaklaşımları hususunda çeşitli önemli örneklerden bahsedilebilmektedir.

Başkan Washington, ABD dış politikasında izolasyonist bir yaklaşım olması gerektiğini ve Avrupa’dan uzak durulması gerekliliğini savunmuş olup, 1823 Monroe Doktrini ile bu düşünce resmileştirilmiştir (Bektaş, 2007, ss. 13-14). Başkan McKinley, savaş dönemine ilişkin başkomutanlık yetkilerini Kongrenin onayı olmaksızın artırma yoluna gitmiş ve sonraki Başkanlar için de bu durum bir örnek olmuştur. ABD’nin günümüzde Pasifik Okyanusu’nda bulunan toprakları olan Hawaii eyaletinin ilhak edilmesini sağlayan McKinley, Asya kıtasında iktisadi çıkarlar elde etmek üzere ABD birliklerini Filipinlere göndermiştir (Sümer, 2008, s. 125).

Başkanın dış politika hususundaki gücü ve yetkisinin artması gerekliliğini savunan Başkan Theodore Roosevelt, 1903’te genelkurmay başkanlığı makamını kurmuş, bununla birlikte ABD’nin dünyanın jandarması olması gerektiğini savunmuş ve agresif bir dış politika anlayışı sergilemiştir (Sümer, 2008, s. 126). Başkan Wilson döneminde daha idealist bir dış politika anlayışı sergilenmiş olmakla birlikte, Amerikan müdahaleciliği Wilson döneminde de devam etmiş ve bu dönemde ABD; Meksika, Nikaragua ile Haiti’ye askeri müdahalede bulunmuştur (Sümer, 2008, ss. 126-127). Bunun yanında I. Dünya Savaşı süreci ve sonrasında Wilson İlkeleri’ni ortaya atan ABD Başkanı, her ulusun kendi kaderlerini tayin hakkı olduğunu belirtmiş ve Milletler Cemiyeti’nin kurulmasını istemiş, bu doğrultuda geleneksel izolasyonist ABD dış politikasından uzaklaşılmasını sağlamıştır (Bektaş, 2007, s. 15).

Başkan Franklin Roosevelt, Pearl Harbour



saldırısı sonrası II. Dünya Savaşı'na Müttefik Devletlerin safında müdahil olan ABD'nin dış politika yönetiminde son derece etkin bir konumda bulunmuştur. ABD'nin savaş stratejisini belirleyip yöneten ve aynı zamanda zor durumdaki Müttefiklerin önderliğini yaparak savaşın seyrini değiştiren Roosevelt, savaş sonrasında da Birleşmiş Milletler'in kurulması hususunda öncülük etmiştir (Sümer, 2008, s. 128). Başkan Truman döneminde ise Sovyet tehdidine karşı Batı bloğunu korumak üzere 1947'de Truman Doktrini ilan edilmiş ve ardından bu çerçevede 1949'da NATO kurulmuştur (Sümer, 2008, s. 130). Doktrin çerçevesinde, savaşta ağır yara alan Avrupa'nın yeniden inşası için ABD tarafından oluşturulan Marshall Planı kapsamında ekonomik yardım paketleri uygulanmıştır. Bununla birlikte yine Truman döneminde Kuzey Kore'yi destekleyen Sovyetlere karşı Kore Savaşı'nda Güney Kore desteklenmiştir (Bektaş, 2007, ss. 17-18).

Truman Doktrini çerçevesinde Batı bloğu yani Avrupa'nın SSCB'ye karşı korunması amaçlanırken, sonraki Başkan Eisenhower'ın ilan ettiği doktrin kapsamında ise Sovyet tehdidi ile mücadele bölgesi Ortadoğu'ya kaymıştır. Bu doktrin çerçevesinde ABD, tarihinde ilk kez Ortadoğu'da bir üstünlük mücadelesi başlatmış olup, bu hususta bölge ülkelerine ekonomik yardımlarda bulunulmuştur (Keklik, 2011, ss. 104-105). Başkan Johnson ile birlikte ise Sovyetlerle mücadele alanı Güney Asya'ya doğru genişlemiş olup, bu dönemde yaşanan Vietnam Savaşı'nda kuzeyi destekleyen Sovyetlere karşı ABD güneyi desteklemiştir (Keklik, 2011, ss. 123-124). Binlerce askerin gönderildiği Vietnam'da ABD'nin istediği sonucu elde edememesi üzerine sonraki Başkan Nixon askerlerini Vietnam'dan geri çekmiş ve ABD toplumunda Vietnam Savaşı'na yönelik gösterilen büyük çağlı olumsuz tepkiler neticesinde Nixon, ilan ettiği doktrin çerçevesinde dış politika uygulamaları hususunda anti-militarist bir yaklaşımı kabul etmiştir. Bu bağlamda Nixon, askeri destek yerine yabancı ülkelere lojistik ve ekonomik yardımlarda bulunmayı tercih etmiştir (Keklik, 2011, s. 128).

Başkan Carter'a göre ABD idealist bir millet olmakla birlikte, Carter'ın dış politika yaklaşımının temelini de insan hakları konusu teşkil etmiştir (Callaway and Matthews, 2008, s. 43). Lakin Carter'ın başkanlık döneminin sonlarına doğru gerçekleşen İran Devrimi, Rehine Krizi, SSCB'nin Afganistan'ı işgal etmesi gelişmeleri doğrultusunda Carter, dış politika yaklaşımını tamamen değiştirerek, realist tabanlı ve ulusal güvenlik odaklı bir dış politika yürütmüştür (Apodaca, 2005, s. 69). Sonraki dönemde ise neo-liberalizm ve küreselleşme olgularını ön planda tutan Başkan Reagan, dış politika yönetiminde Sovyet karşıtlığı, demokrasinin yayılması, küreselleşme ile ekonomik liberalizmin dünyada yaygınlaştırılması hususlarını temel konular olarak belirlemiştir. Hazırlamış olduğu doktrin ile ABD'yi özgür dünyanın savunucusu olarak ilan eden Reagan, hürriyet ve bağımsızlık hususunda savaşmakta olan birtakım silahlı gruplara askeri, lojistik ve iktisadi destekler gerçekleştirmiştir (Keklik, 2011, ss. 167-172).

George W. H. Bush Doktrininde ilk kez "Yeni Dünya Düzeni" kavramı ele alınırken, ABD'nin dünyanın yegane süper gücü olduğu ifade edilmiş, Soğuk Savaş döneminin sona ermesi ile birlikte ise insan hakları ve demokrasinin dünya genelinde yaygınlaştırılması, baba Bush Doktrininin temel felsefesi durumuna gelmiştir (Güler, 2012, ss. 20-22).

Soğuk Savaş'ın bitmesini müteakiben Sovyet ve komünizm tehdidinin ortadan kalkması ile birlikte ABD, dış politikada Ortadoğu bölgesine yönelerek, bu bölgeden gelebilecek tehditlere karşı önlem alıcı bir yaklaşımı benimsemiştir. Bu bağlamda ABD; başta Irak ve İran olmak üzere çeşitli ülkeler ile birtakım grupları bölgenin istikrarını tehdit etmekte olan unsurlar olarak algılamaya başlamıştır (Gerges, 2001, ss. 28-45).

### **George W. Bush Dönemi Terörizm Politikası**

Makalenin bu bölümünde ABD Başkanı George W. Bush döneminde uygulanan terörizm ve güvenlik politikalarından bahsedilmektedir. Bu

hususla öncelikle Bush döneminin genel dış politika yaklaşımı analiz edilmekte, ardından Bush döneminde gerçekleşen küresel krizler ele alınmakta ve Bush'un bu doğrultuda uygulamış olduğu terörizm politikası anlatılmaktadır.

### ***Bush Dönemi Genel Dış Politikası***

2000 ve 2004 yıllarında gerçekleştirilen ABD başkanlık seçimlerinde Cumhuriyetçi Parti adayı George W. Bush ABD Başkanı seçilerek 2001 ile 2008 yılları arasında iki dönem üst üste başkanlık yapmıştır (Kandemir, 2011, s. 133; Çiftçi, 2009, s. 203).

Dış politikaya yönelik bilgi düzeyi ve deneyimi oldukça sınırlı olan Bush, seçim kampanyası sürecinde dış politika ve güvenliğe ilişkin konuları ön planda tutmamıştır (Dunn 2003, p. 283). Bu doğrultuda Bush, ABD'nin dış politika misyonunu ulusal çıkarların sağlanması şeklinde belirtmiştir (Telatar, 2011, s. 71).

Bush'un başkanlık sürecinde yeni muhafazakarlar şeklinde isimlendirilen grup ABD dış politikasına hakim olmuştur. Demokrasinin bütün dünyaya yayılması, insan haklarına karşı bir tehdit niteliği taşıyan diktatörlüklerin gerektiği takdirde askeri müdahalede bulunarak yıkılması gerektiği gibi düşünceleri benimsemiş olan yeni muhafazakarlar, ABD Başkanı Bush'u oldukça etkilemiştir (Tunç, 2004, s. 66). Bu yeni muhafazakarlık yaklaşımının temel görüşleri beş ilke kapsamında şekillenmiş olup, bu ilkeler şu şekilde ifade edilmektedir:

- Refah devleti görüşünü benimsemek,
- Serbest pazarın kaynak dağılımı ile bireysel hürriyetlere katkıda bulunduğuna inanmak,
- Din ve aile gibi değerlere saygı duymak,
- Herkesin her şeyi eşit biçimde paylaşması gerektiğine ilişkin düşünceye karşı çıkmak,
- Amerikan değerlerine düşman olunan bir ortamda Amerikan demokrasisinin uzun süre yerinin olmadığı. (Türkmen, 2005, s. 171)

Bush dönemi genel dış politika yaklaşımının temelini 11 Eylül saldırıları ve sonrasında yaşanan gelişmeler meydana getirmektedir.

Bu doğrultuda 11 Eylül'ün ardından ABD'nin dış politika stratejisinde temel amaç; ABD'nin küresel egemenliği hususunda kendisine rakip olabilecek güçlerin gelişmelerini önlemenin yanında, tüm küresel siyaset ve iktisadi sisteme ABD'nin mutlak hakimiyetini benimsetmek şeklinde tezahür etmiştir. Bu çerçevede Bush yönetimi altında ABD oldukça agresif ve tek yanlı bir dış politika yaklaşımı sergilemiş ve bu neticede ABD tarihinde ilk defa aşırı derecede yayılcı bir strateji izlenmeye başlanmıştır (Ataman ve Gökcan, 2012, s. 217).

Bahsi geçen saldırıların ardından ABD dış politikasındaki en önemli konulardan birini ise küresel terörizmin merkezi olarak görülen Ortadoğu'da varlığın sürdüren İsrail'in güvenliğinin sağlanması oluşturmuştur. İsrail'in güvenliğine yönelik oluşturulan bu politikada ise ABD'de bulunan Yahudi lobisinin oldukça etkili olduğu söylenebilmektedir. ABD'nin Bush yönetimi altında Irak ve İran'a karşı sergilemiş olduğu dış politika anlayışının temelinde de İsrail'in güvenliğinin sağlanmasının bulunmakta olduğu iddia edilmektedir (Ataman ve Gökcan, 2012, s. 223).

27 Eylül 2001 günü Bush tarafından Kongre'de yapılan konuşmada yeni dönem dış politika anlayışı Bush Doktrini çerçevesinde ilan edilmiştir (Arı, 2007, s. 265). Bahsi geçen doktrinin temel noktaları ise şu şekilde belirtilmiştir:

- Küresel askeri, iktisadi, diplomatik ve kültürel alanlarda ABD'nin başat rolünü, mutlak denetleyici düzeye taşınması hususunda alınacak önlemler,
- Geleneksel tehdit merkezli savunma anlayışının, olası tehditleri önlemeye yönelik önleyici savaş yaklaşımı ile değiştirilmesi,
- Mevcut uluslararası hukukun ABD'nin beklentilerini tatmin etmediği noktalarda devre dışı bırakılması. (Erhan, 2003, s. 30)

### ***Bush Döneminde Yaşanan Küresel Krizler***

George W. Bush'un başkanlık sürecinin henüz ilk yılı dolmadan El Kaide terör örgütü tarafından gerçekleştirilen 11 Eylül

2001 saldırısı ve bu neticede Bush yönetimi altında ABD'nin Afganistan ile Irak'a yönelik gerçekleştirmiş olduğu askeri müdahaleler, Bush yönetimi altında yaşanan terörizme ilişkin temel krizler ve olaylar durumundadır. Bu bağlamda Bush yönetimi altında yaşanan küresel krizler, terörizm tabanında 11 Eylül saldırıları, Afganistan müdahalesi ve II. Körfez Savaşı şeklinde ele alınmaktadır.

### ***11 Eylül 2001 Saldırıları***

Bush yönetiminin henüz ilkyılında 11 Eylül 2001 tarihinde El Kaide tarafından New York'taki Dünya Ticaret Merkezi ile Washington'da bulunan ABD Savunma Bakanlığı Pentagon'a yolcu uçaklarıyla gerçekleştirilen saldırılar 21. Yüzyılın hemen başında küresel siyaset ve güvenlik algısını kökünden değiştirmiş (Bal ve Laçiner, 2004, s. 38) ve yaşanan bu olaylar çerçevesinde terörizm kelimesinin başına artık küresel sıfatı eklenmeye başlamıştır (Çitlioğlu, 2007, s. 81). Gerçekleştirilen bu saldırıların ardından ABD'nin yeni düşmanı küresel terörizm olurken, ABD dış politikası yaklaşımının temeline de küresel terörizmle mücadele hususu egemen olmuştur.

11 Eylül 2001'de kaçırılan uçakların ikisi New York'taki kulelere, bir diğeri ise Washington'da Pentagon'a çarpıtılırken, ikiz kuleler tamamen çökmüş, Pentagon binasının ise bir kısmında çökme meydana gelmiştir. Bir başka uçak ise Pennsylvania'da ABD hava kuvvetleri tarafından düşürülmüştür. Gerçekleştirilen bu saldırılardan El Kaide sorumlu tutulmuştur. ABD Başkanı Bush, Afganistan'da yönetimi elinde bulunduran Taliban'ın El Kaide'yi ve örgütün lideri Bin Ladin'i korumakta olduğunu iddia ederek, bu teröristlerin ABD'ye teslim edilerek kampların kapatılmasını talep etmiş, aksi takdirde ise Afganistan'a ABD tarafından bir askeri müdahale yapılabileceğini belirtmiştir. Buna karşın Taliban ise saldırıların El Kaide tarafından yapılmış olduğuna ilişkin yeterli delil olmadığını savunarak, örgütün bu saldırıları yapabilecek yeterli olanaklara da sahip olmadığını ifade etmiştir (Topal, 2004, s. 233). Saldırıların ardından gerçekleştirilen

karşılıklı açıklamalar neticesinde ABD Başkanı Bush, küresel terörizme savaş ilan etmiş ve bunun bir Haçlı Seferi olacağını belirtmiştir (Bozkurt, 2003, s. 20).

11 Eylül'de ABD, Pearl Harbour saldırısının ardından ilk kez kendi topraklarında bir saldırıya uğramış olduğundan, gerçekleştirilen terör saldırısı neticesinde yeni bir dünya düzeni felsefesi oluşturulmaya çalışılmış, bu doğrultuda ilan edilen Bush Doktrini çerçevesinde Ortadoğu'da tüm dengeler değişmiştir (Laçiner ve Ekin, 2011, s. 2).

### ***Afganistan Müdahalesi***

11 Eylül saldırılarının ardından Bush yönetimi, bu saldırıların ABD yanında NATO ve BM'ye karşı gerçekleştirilmiş olduğunu iddia etmiş ve bu bağlamda saldırıları gerçekleştirdiği savunulan El Kaide ile mücadele etmek üzere uluslararası bir koalisyon kurulması gerekliliğini belirtmiştir (Molla, 2009, s. 40). Bu doğrultuda, El Kaide'nin ve örgütün lideri Usame Bin Ladin'in Taliban tarafından korunmakta olduğunu iddia eden ABD öncülüğünde kurulan koalisyon tarafından Afganistan'a terörle mücadele çerçevesinde müdahalede bulunulmuştur (Dedeoğlu, 2012, s. 896).

ABD'nin Afganistan müdahalesi 7 Ekim 2001 günü "Kalıcı Özgürlük Operasyonu" adıyla gerçekleştirilmiştir. Bu müdahaleye yönelik gösterilen gerekçe ise BM Antlaşması'nın 51. maddesi kapsamında bulunan bireysel ve ortak meşru müdafaa hakkı olmuştur. ABD, BM Güvenlik Kurulu'nun bu maddeye ilişkin almış olduğu kararların, Afganistan'a yönelik gerçekleştirilen operasyonu haklı kıldığını belirtmiştir (Taşdemir, 2006, s. 157).

Müdahalenin gerçekleşmesinde Bush tarafından ortaya atılmış olan "önleyici savaş" kavramı oldukça etkili olmuştur. Önleyici savaş kavramına göre ABD; ulusal güvenliği ve milli değerlerini korumak üzere önleyici savaş gerçekleştirmek suretiyle meşru müdafaa hakkına sahip olduğunu ve

bu bağlamda Afganistan'a askeri müdahale gerçekleştirebileceğini savunmuştur. Yapılan operasyon neticesinde 28 Aralık günü ABD öncülüğündeki NATO kuvvetleri Afganistan genelinde kontrolü eline almış ve başkent Kabil işgal edilmiştir. Bunun ardından Taliban kuvvetleri Kabil'den kaçarken, ABD koruyuculuğunda Hamid Karzai başkanlığında geçici bir hükümet kurulmuştur (Halatçı, 2006, s. 85).

## ***II. Körfez Savaşı ve Irak Müdahalesi***

11 Eylül olayları sonrasında Afganistan'a yönelik gerçekleştirilen önleyici savaş müdahalesinin ardından ABD, Ortadoğu'da ABD'nin ulusal çıkarları ve güvenlik stratejisi ile çatışma durumunda bulunan otoriter rejimleri yok etmeye yönelik bir dış politika stratejisi izlemiştir. Bu bağlamda Bush; Irak, İran ve Suriye'nin Ortadoğu bölgesinde ABD için bir tehdit unsuru olduğunu düşünerek, öncelikle Irak lideri Saddam Hüseyin'in devrilmesi gerektiğine karar vermiştir (Molla, 2009, s. 40).

Baba Bush döneminde gerçekleştirilen I. Körfez Savaşı'nın ardından BM tarafından Irak'a silahlanma hareketlerinin bırakılması, kitle imha silahlarının yok edilmesine yönelik baskılar yapılırken (Gürel, 2014, s. 83); Irak'ın bu yöndeki politikalarının değişmemesi ve terörizm yanlısı bir strateji takip etmesi iddiası ile ABD Kongresi 16 Ekim 2002 günü Irak'a savaş açılmasına karar vererek bu konuda Başkan Bush'u yetkilendirmiştir (Uçarol, 2010, ss. 1028-1030). ABD, Irak'ın sahip olduğu kitle imha silahlarını terörist faaliyetler amacıyla kullanabileceğini öngörmüştür. Bu doğrultuda I. Körfez Savaşı'nda BM tarafından hazırlanan raporlarda elinde kitle imha silahları bulunduğu belirtilen Irak'ın bu silahları küresel barış ve güvenliğe karşı bir tehdit unsuru olarak kullanabileceği savunulmuştur. Bu gerekçe doğrultusunda da ABD tarafından önleyici savaş kavramı kapsamında Irak'a gerçekleştirilmek istenen askeri müdahale uluslararası kamuoyuna kabul ettirilmeye ve meşrulaştırılmaya çalışılmıştır (Reçber, 2007, s. 68).

BM temsilcileri tarafından Irak'ta gerçekleştirilen araştırmalarda herhangi bir nükleer, biyolojik veya kimyasal kitle imha silahı bulunamamıştır. Buna rağmen Bush tarafından, Irak'ın 11 Eylül saldırıları ve El Kaide terör örgütü ile yakından ilişkili olduğu iddia edilerek, Bush'un önleyici savaş doktrini çerçevesinde Irak'a karşı bir askeri müdahale gerçekleştirilmiştir. Yapılan operasyonun hemen öncesinde ABD tarafından müdahalenin hedefinin Irak'ın silahsızlandırılmasından ziyade rejimin değiştirilmesi olduğu ilan edilmiştir. 17 Mart 2003 günü Saddam'a ülkeyi terk etmesine ilişkin olarak verilmiş olan 48 saatlik sürenin bitmesini müteakiben, 20 Mart 2003 günü BM'nin herhangi bir kararı olmadan ABD tarafından Irak operasyonu başlatılmıştır (Gürel, 2014, ss. 84-85).

ABD tarafından Irak'a gerçekleştirilen operasyonun temel sebebini pek çok uzman petrole dayandırmaktadır. Bu bağlamda uzmanlar, Irak'ın geniş petrol rezervleri üzerinde hakimiyet elde edecek olan ABD'nin küresel hegemonyasını sürdürme ve güçlendirmesi hususunda Irak petrollerinin maddi bakımdan oldukça büyük bir önem arz ettiğini savunmaktadırlar (Renner, 2004, s. 85). Bu düşüncüyü savunanlar, ABD'nin Ortadoğu petrolüne bağımlılığının sürekli olarak artmakta olduğunu, bu sebeple de Irak petrolleri üzerinde sağlanacak denetim ve güvenliğin ABD'ye mutlaka olumlu etki sağlayacağı öne sürülmüştür (Ataman ve Gökcan, 2012, s. 217).

## ***George W. Bush Döneminde Terörizmle Mücadele***

Terör, terörizm ve terörle mücadele kavramları, güvenlik kavramı ile ilişkilendirilmektedir. Bu bağlamda ABD Başkanlarının terörizmle mücadele politikaları, ABD'nin ulusal ve uluslararası güvenlik politikaları temelinde değerlendirmeye alınmaktadır.

Bush'un ABD Başkanı olması öncesinde 1990'lı yıllarda dünyanın tek süper gücü olan ABD, bütün dünyanın jandarması olarak görülmüş ve bu doğrultuda ABD tarafından

çok taraflı kolektif bir güvenlik yaklaşımı benimsenmiştir (Kurtbağ, 2010, s. 303). Ancak 11 Eylül 2001 tarihinde gerçekleşen uçaklı saldırılar neticesinde geleneksel çevreleme ve caydırıcılık tabanlı realist politikalar terk edilmiştir. Bununla birlikte önceki ABD Başkanı Bill Clinton'ın başkanlık sürecinde benimsenmiş olan stratejik ortaklık, çok taraflı işbirliği, küreselleşme vb. liberal temele dayanan dış politika yaklaşımından da vazgeçilmiştir. Bahsi geçen politika ve stratejilerin yerine ise önleyicilik stratejisine dayanan yeni muhafazakar düşünce yapısı ön plana çıkmıştır (Aydın). Bu bağlamda hem ABD'nin hem de uluslararası siyasetin ana gündeminde bir eksen kayması gerçekleşmiş ve gündem işbirliğinden güvenlik meselesine kaymıştır (Arıboğan, 2008, s. 314).

11 Eylül saldırılarından ABD toplumu oldukça derin bir biçimde etkilenmiştir. Bu doğrultuda Başkan Bush tarafından uygulanan terörle mücadele politikası yalnızca El Kaide'ye yönelik olmamış, Afganistan ve Irak işgalleri ile süregelen süreç içerisinde dünyanın büyük bir bölümünü siyasi bakımdan etkisi altına alan ABD'nin terörle mücadele politikası, bu mücadele alanı dışında kalan alanları da etkileyen bir duruma dönüşmüştür (Özeren, Cinoğlu ve Sever, 2010, s. 7).

11 Eylül sonrasında ABD'nin küresel terörizme yönelik vermiş olduğu tepkiler üç dönem çerçevesinde ele alınmaktadır. İlk dönem 2001 ile 2006 yılları arasını kapsamakla birlikte, ABD bu dönemde teröre karşı savaş ilan etmiş ve tüm dünyaya "ya bizimlesiniz ya da karşımızdasınız" mesajı vermiştir. İkinci dönem, Irak'ın ABD tarafından işgal edilmesinin ardından yaşanan süreçte ABD'nin küresel terörle mücadele ve uluslararası güvenliğe ilişkin olarak işbirliği ve ortaklık arayışlarına girmiş olduğu dönemdir. Üçüncü dönem ise Obama'nın başkanlık süreci içerisinde değerlendirilmekle beraber, bu dönemde ABD küresel sorunları yalnız başına çözemeyeceğini ve uluslararası işbirliğine ihtiyacı olduğunu ilan etmiştir (Özeren, Cinoğlu ve Sever, 2010, s. 7).

11 Eylül saldırısı sonrasında ABD'de güvenlik ve terörizm konularında üç temel reform yaşama geçirilmiştir. Bu reformlar; İç Güvenlik Bakanlığı'nın kurulması, PATRIOT yasasının kanunlaşması ve 2004 İstihbarat Reformu ile Terörizmin Engellenmesi Kanunu'nun kabul edilmesi olmuştur. Bahsi geçen reformlar, terör örgütlerinin yok edilmesi, örgüt üyelerinin saptanması ve yakalanan örgüt üyelerinin mahkeme karşısına çıkarılma süreçlerinin hızlandırılması maksadıyla yürürlüğe konulmuştur. Bahsi geçen reformlar şu şekilde özetlenebilmektedir:

- İç Güvenlik Bakanlığı: 2003'te kurulan bakanlık, ilgili 22 kurumu kendi altında toplamıştır. Bakanlığın temel misyonu; ABD içinde tekrar bir terör saldırısı olmamasını sağlamak, ülkede daha güvenli bir ortam meydana getirmek, ABD'yi terör saldırılarına kapalı duruma getirmek, verilen zararları azaltmak ve diğer kurumlara terörün beklenmeyen etkilerini ortadan kaldıracılabilmeleri hususunda stratejik destek sağlamak şeklindedir.
- Patriot Yasası: 2001'de kabul edilen bu yasa; sınır kontrolleri, yönetim birimleri arası bilgi iletimi, para aklama ve mali suçlar, uyuşturucu ve ihbar edenlerin ödüllendirilmesi şeklinde pek çok alanı kapsamaktadır. Ancak bu yasa çerçevesinde pek çok insan hakları ihlali gerçekleştirildiği, terörle mücadele gerekçesi ile özel yaşam ile haberleşmenin gizliliği ilkelerinin çiğnenmiş olduğu, ABD'de yaşayan yabancıların insan haklarının ABD vatandaşlarının insan haklarına kıyasla oldukça daraltılmış olduğu, toplumda ciddi ayrımcılıklar yapılmış olduğu bilinmektedir.
- İstihbarat Reformu: 2004 yılında gerçekleştirilen reform çerçevesinde ABD'de yer alan 15 istihbarat kuruluşu tek çatı altında toplanmıştır. Bu uygulamanın yapılmasındaki temel sebep ise, bu 15 istihbarat kuruluşunun 11 Eylül saldırıları ile ilgili yeterli istihbaratı önceden elde edememiş olmalarıdır. Bu reform kapsamında kuruluşların bir araya getirilmesi neticesinde daha koordineli bir çalışma ortamı sağlanacağı öngörülmüştür. (Özeren ve Cinoğlu, 2006, ss. 184-185)

Bush Doktrini çerçevesinde 20 Eylül 2002 günü Başkan Bush, ABD Ulusal Güvenlik Stratejisi'ni açıklamıştır. Bu belgeye göre ABD'nin önceliğinin özgürlük ve adil bir barış olduğu, ulusal güvenlik stratejisinin Amerikan istisnacılığı üzerine kurulu bulunduğu ve ABD'nin saldırılara cevap vererek tüm

dünyayı kötülüklerden koruyacağı belirtilmiştir (Kocakenar, 2015, s. 9).

Ulusal Güvenlik Stratejisi çerçevesinde önleyici savaş kavramı açıkça ifade edilmiştir (Arı, 2007, s. 270). Bu bağlamda ise ABD tarafından, küresel terörizme yönelik olarak herhangi bir saldırı olmaksızın ve tehdit durumu ortaya çıkmaksızın önleyici savaş kavramı çerçevesinde müdahalede bulunulabileceği belirtilmiştir (Yaman, 2005, s. 130). Bunun yanında belgede, terörizm her nerede olursa olsun, ABD'nin müdahale hakkı olduğu ileri sürülmüştür (Dedeoğlu, 2008, ss. 85-86). Bu doğrultuda tüm devletlerin kullanmakta olduğu terörizmle mücadele, ABD açısından küresel ölçekte ve süresi belli olmayan bir terörizmle savaşa dönüşmüştür. Bununla birlikte ABD, terör tehdidi altında bulunan ülkelerle işbirliği ve ittifak yerine, bu ülkelerin gereksinim duyması durumunda ABD'nin onlara yardım edeceğini ve destekleyeceğini belirtmiştir. Bu bağlamda ABD, kendisini diğer ülkelerle ittifak kuracak eşitlikte değil, tüm devletlerden üstün olarak görmüştür (Kandemir, 2011, s. 134).

2002 tarihli Bush Doktrini, ABD'nin her koşul altında askeri üstünlüğünün korunmasını amaçlamakta ve gerekli görüldüğü takdirde ABD tarafından askeri bir müdahalede bulunulmasını öngörmekle birlikte; ABD'nin çıkarlarını diğer tüm devletlerin egemenlik hakları ile çıkarları üzerinde algılamakta ve algılatmaktadır (Özkan, 2006, s. 11).

Uluslararası siyaset, uluslararası hukuk ve uluslararası güvenlik çerçevesinde oldukça önemli bir dönüşüm süreci başlatan Bush Doktrini kapsamında dış politika ve küresel terörizm konusunda şu hususlar ele alınmıştır:

- Düşman devletlere ve kitle imha silahlarına sahip olmak isteyen teröristlere karşı askeri müdahalede bulunulacaktır.
- olarak Amerika'nın kendi askeri gücü ile başka herhangi bir yabancı güç rekabet edemez.
- Stratejik olarak Amerika'nın kendi askeri gücü ile başka herhangi bir yabancı güç rekabet edemez.
- ABD stratejisine göre çok taraflı uluslararası işbirliğine taraf olunmakla birlikte, kendi

güvenliği ve ulusal çıkarlarını korumak adına tek taraflı hareket etmekte tereddüt edilmeyecektir.

- Özellikle Müslüman ülkeler başta olmak üzere demokrasi ve insan hakları dünyaya yayılacaktır. (Halatçı, 2006, s. 83)

Bununla birlikte, Özeren, Cinoglu ve Sever'e (2010, s. 29) göre Başkan Bush'un 2001-2006 dönemlerini kapsayan birinci dönem güvenlik ve terörle mücadele politikasının temel stratejik adımların şu şekildedir:

- Afganistan'a askeri müdahale gerçekleştirilmesi,
- Irak'a askeri müdahale gerçekleştirilmesi
- NATO'nun terörle mücadele kapsamında daha etkin bir duruma getirilmeye çalışılması,
- İkili ve çok taraflı oluşumlarda terör ve terörle mücadele hususlarına daha fazla vurgu yapılması,
- Terörün finansmanı hususunda BM seviyesinde yapılacak olan girişimlere ağırlık verilmesi,
- G-8, APEC gibi uluslararası kurum ve kuruluşlarda prensipte dahi olsa terörle mücadele hususunda kararlılığın ifade edilmesi,
- Avrupa Birliği üyesi devletlerin destekleri alınmak suretiyle özellikle hava ulaşım güvenliği hususunda etkili uygulamaların hayata geçirilmesi.

16 Mart 2006'da ilan edilen yeni ABD Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi çerçevesinde Bush Doktrini de yenilenmiştir. 2006'da yayımlanan belge temel olarak 2002 belgesiyle aynı konuları kapsamaktadır. Bunun yanında 2006 belgesinde, 2002 belgesinde saptanmış olan hedeflere ne derecede erişilmiş olduğundan bahsedilmiştir. Belgede küresel terörle mücadele çerçevesinde önleyici savaş fikrinin savunulmasına devam edilirken, dünya barışının sağlanması hususunda temel tehdit unsurları totaliter rejimler ile İslami terörizm olarak vurgulanmıştır. Bununla birlikte ABD'nin dış politika ve küresel terörizm odaklı politika yaklaşımlarının dünyaya benimsetilmesi ve ABD karşıtlığının azaltılmasına yönelik olarak kamu diplomasisi aktivitelerine ağırlık verilmesi gerektiği, bunun yanında Müslüman liderlerle iletişimin artırılması gerekliliği belirtilmiştir. Bu doğrultuda 2006 Bush Doktrininin 2002

doktrininden temel farkı, 2002 doktrininin tamamen tek taraflılığı savunması, 2006 doktrininin ise tek taraflılıktan çok taraflılığa yönelmek suretiyle küresel terörizm konusunda işbirliği olanaklarını savunması olmaktadır (İsmayilov, 2014, ss. 34-36). Bununla birlikte 2006 doktrininde, ABD'nin dünyaya yaymayı istediği demokrasi kavramı genişletilerek, içerisine şiddete ve terörizme başvurmama, hoşgörü gibi farklı kültür ve değerleri de dahil edilmiştir. Bu doğrultuda 2006 belgesinde, sadece terörizm ile mücadelede ziyade, ABD'nin demokratikleşememiş ülkelere demokrasi götürme amacı güdülmüştür. 2002 belgesinde terörizm konusunda dost-düşman ayırımından bahsedilirken, 2006 belgesinde ise demokratik olanlar ve olmayan rejimler ile ABD ile beraber hareket edenler ve ABD'nin karşısında olanlar şeklinde bir ayırım yapılmıştır (Dedeoğlu, 2006).

Yukarıda bahsedilen Bush Doktrini çerçevesinde Başkan Bush, dış politikaya ilişkin olarak en başta belirlemiş olduğu idealist politikayı realist tabanlı bir politika ile tümünden değiştirerek ulusal güvenlik, askeri güç ve önleyici savaş kavramlarını doktrin temel kavramları olarak belirlemiştir (Gürel, 2014, s. 92).

Bush Doktrini kapsamında küresel terörizme bir şekilde destek veren ülkeler ile elinde kitle imha silahları bulduran ülkelere karşı ulusal güvenlik çerçevesinde önleyici savaş kavramı kapsamında askeri müdahalede bulunulacağı ve bu müdahalenin ABD'nin hakkı olduğu belirtilmiştir (Köni, 2003, s. 81). Bu çerçevede ise öncelikle 11 Eylül saldırısını gerçekleştiren El Kaide'ye destek verdiği iddiasıyla Afganistan'a önleyici savaş kavramı kapsamında müdahalede bulunulmuştur (Altunışık, 2009, s. 76).

Ardından ise BM'nin onayı alınmaksızın, El Kaide ile ilişkisi bulunduğu ve kitle imha silahlarına sahip olduğu iddia edilerek ABD tarafından Irak'a karşı askeri müdahale gerçekleştirilmiş ve Irak lideri Saddam Hüseyin görevinden uzaklaştırılmıştır (Sümer, 2008, s. 133).

## **Barack Obama Dönemi Terörizm Politikası**

Makalenin bu kısmında ABD Başkanı Barack Obama döneminde uygulanan terörizm ve güvenlik politikalarından bahsedilmektedir. Bu hususta öncelikle Obama döneminin genel dış politika yaklaşımı analiz edilmekte, ardından Obama döneminde gerçekleşen küresel krizler ele alınmakta ve Obama'nın bu doğrultuda uygulamış olduğu terörizm politikası anlatılmaktadır.

### ***Obama Dönemi Genel Dış Politikası***

George W. Bush'un iki dönem yaptığı ABD başkanlığı görevinin ardından gerçekleştirilen başkanlık seçimlerinde Demokrat Parti'nin başkan adayı olan Barack Obama, ABD siyasi tarihindeki ilk siyahi başkan olarak 2009-2017 arasında iki dönem başkanlık yapmıştır (Ermağan, 2012, s. 28). Obama, Bush'a kıyasla daha ılımlı demokrasi, insan hakları, karşılıklı etkileşim, yardımlaşma vb. söylemlerinde bulunmuştur (Kocakenar, 2015, s. 10).

Obama'nın seçilmesi hususunda, Bush döneminde oluşan güven bunalımı karşılığında Obama'nın "yumuşak güç" söyleminin önemli bir rolü bulunmaktadır. Obama, "Yes, we can" söylemi bağlamında başkanlık seçimlerini kazanırken, bu durum pek çok kişi tarafınca ABD siyasi tarihinde bir dönüm noktası biçiminde algılanmıştır (Gezici, 2009, s. 11).

Dış politika yaklaşımında yumuşak güç unsurlarının kullanılmasına büyük önem vermiş olan Obama, kamu diplomasisi aktivitelerine önem vermek suretiyle Bush yönetimi altında bozulmuş olan ABD imajını ve ABD'ye karşı ortaya çıkarak büyümüş olan negatif uluslararası görüşleri düzeltme hususunda politikalar sergilemiştir (Arslan, 2014, s. 164).

Obama döneminin henüz başında ABD'de ortaya çıkan ve kısa zamanda tüm dünyaya yayılarak küresel bir konuma ulaşan finansal/ekonomik kriz; Obama'nın dış politika, küresel terörizm ve güvenliğe ilişkin stratejilerinin oluşmasında oldukça belirleyici olmuştur

(Hook ve Spanier, 2014, s. 325).

Obama'nın dış politikaya ilişkin yaklaşımı Bush dönemi politikaları ve yaklaşımları ile önemli farklılıklar arz etmektedir. Bush'un tek yanlı dış politika yaklaşımı ile Irak'a müdahalesini eleştirmiş olan Obama, uluslararası ilişkilerde çok taraflılık, ittifak ve işbirliği hususlarını vurgulamıştır. Bu doğrultuda Obama; Rusya, Çin, Japonya ve AB gibi güçlerle uluslararası ilişkiler ve güvenlik konularında ittifak ve işbirliği içerisinde bulunmanın önemine değinen söylemlerde bulunmuştur. 2008 yılı itibariyle başlayan küresel finansal krizin ekonomik etkileri ile Irak'taki ABD işgalinin maliyetinin günden güne artması ve ABD karşıtı söylemlerin dünya genelinde yaygın hale gelmesi de Obama'nın dış politikada uzlaşmacı ve işbirliğine dayalı bir politik anlayış gütmeye sebebiyet vermiştir (Kocakenar, 2015, s. 10). Bu doğrultuda henüz seçim döneminde Obama Afganistan ve Irak'a yönelik olarak Bush döneminde gerçekleştirilmiş olan operasyonlara ilişkin çeşitli reformlar yapacağını (Kızılkaplan, 2009) ve bir tehdit unsuru olarak görülmekte olan İran ile Kuzey Kore'ye karşı farklı bir strateji izleyeceğini belirterek, diyalog ve kamu diplomasisinin dış politikada önceliği olduğunu ilan etmiştir (Krey, 2009).

Obama'nın başkan olduktan sonra belirlemiş olduğu dış politika anlayışının temel konuları ve öncelikleri Ertuğral (2013, ss. 64-68) tarafından şu şekilde ifade edilebilmektedir:

- Hükümetler Arası İşbirliği: Küresel sorunların çözüme kavuşturulması hususunda diplomasi odaklı hükümetler arası işbirliğinin artırılması, istihbaratın paylaşılması, ortak yardım paketlerinin oluşturulması vb.
- Terörizmle Mücadele: Terörle mücadeleyle yönelik olarak hem askeri hem de diplomatik metotların beraber kullanılması, tüm dünyada terör hareketlerinin engellenmesine yönelik stratejilerin ve operasyonların bir arada yürütülmesi, terörle mücadele hususunda gerekli kanunların ve istihbarat paylaşımlarının kuvvetlendirilmesi.
- Küresel Terörizmle Küresel Mücadele: Terörle mücadeleyle ilişkin ABD'nin küresel ittifakları ve işbirliklerinin artırılması gerekliliği, iç ve dış güvenlik birimlerindeki kadrolara BM

Temsilcilerinin de dahil edilmesi vasıtasıyla tek yanlılıktan çok yanlılığa ve diyalog arayışına dayalı bir politikaya geçilerek bu politikanın izlenmesi.

- Nükleer Silahların Yaygınlaşmasını Engelleme: Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı'na ait kaynakların artırılması suretiyle kurumun etkililiğinin artırılması ve ek protokoller vasıtasıyla kuruma üye ülkelerin sorumluluklarına bağlı kalmalarının sağlanması.
- Jeopolitik Vizyondan Jeoekonomik Vizyona Geçiş: Irak ve Afganistan operasyonlarının ABD'ye olan maliyetinin hesaplanandan oldukça fazla olması ve 2008'den itibaren süregelen küresel finansal kriz neticesinde ABD iktisadi sisteminin bu askeri müdahalelerin maliyetlerini karşılama yeterliliğinin azalması sebebiyle Obama yönetimi altında çok yönlü diplomatik baskı ve iktisadi yaptırım politikalarının ağırlık kazanacağı.
- ABD'nin Dünyadaki İtibarını Yeniden Kazanması: ABD askerlerinin Irak'tan geri çekilmesi, Guantanamo Üssü'nün kapatılması ve Nükleer Silahsızlanma Anlaşması'nın yeniden düzenlenmesi ile birlikte Bush yönetimi altında değer kaybetmiş olan ABD itibarının yeniden tesis edilmesi.

### ***Obama Dönemi Yaşanan Küresel Krizler***

Barack Obama'nın başkanlık sürecinde güvenlik ve terörizm konuları çerçevesinde yaşanmış olan en önemli olaylar; Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgelerinde yaşanan Arap Baharı süreci ile ABD işgali altındaki Irak'tan başlayıp Suriye'ye yayılan ve günümüzde halen faaliyette bulunmak suretiyle tüm dünyayı tehdit etmekte olan IŞİD sorunu ile mücadele olmaktadır. Bu bağlamda Obama yönetimi altında yaşanan küresel krizler, Arap Baharı ve IŞİD sorunu olarak ele alınmaktadır.

### ***Arap Baharı***

İlk defa Tunus'ta Yasemin Devrimi adıyla ortaya çıkmış olan Arap Baharı, Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgelerinde bulunmakta olan Arap devletlerinin önemli bir kısmını derinden etkilemiştir (Cengiz, 2014). Otoriter rejimlerin yönetimi altında bulunan bu ülkelerde toplumun sosyoekonomik meselelerine çözüm sunulmaması neticesinde bahsi geçen otoriter yönetimlere karşı bir isyan süreci başlamış ve



Arap Baharı vesilesiyle bu rejimler birer birer yıkılmıştır (Sarhan, 2014). Tunus'ta başlayıp, Mısır, Libya, Cezayir, Yemen gibi ülkelerde yönetimleri değiştiren Arap Baharı'nın son geldiği ülke Suriye olurken, bu ülkede ise aynı zamanda IŞİD'in ortaya çıkmasıyla birlikte rejim güçleri, IŞİD ve özgürlük güçleri arasında bir iç savaş durumu meydana gelmiştir.

ABD en başta Suriye'deki iç savaşa ve diğer ülkelerde meydana gelen Arap Baharı devrimlerine müdahil olmamayı tercih ederken, özellikle artan IŞİD tehlikesi nedeniyle radikal terörizmin bölgede yükseleceğine dair bir endişe ABD'de kendini göstermeye başlamıştır. Tunus'ta Müslüman Kardeşler bağlantılı Ennahda Partisi'nin, Mısır'da Müslüman Kardeşler'in ve Muhammed Mursi'nin yönetime gelmesi ABD'nin endişelerini haklı çıkarırken, Mısır'da Mursi'ye karşı yapılan darbe konusunda ABD sessiz kalmayı tercih etmiştir (Çolakoğlu, 2013).

### ***Irak Şam İslam Devleti (IŞİD)***

Irak ve Suriye'de silahlı faaliyetlerde bulunmakta olan ve 2014 yılında halifelik ilan eden IŞİD, kendi anlayışı doğrultusunda dünyada İslami bir düzen kurmayı arzu eden ve çeşitli kehanetlerle eylemde bulunduğunu belirten bir terör örgütüdür. 2004 yılında Irak toprakları üzerinde kurulmuş olan bu örgüt, ardından El Kaide'ye katılmıştır. Örgüt lideri Zerkavi'nin 2006 yılında Irak'ta ABD tarafından gerçekleştirilen bir operasyon sırasında öldürülmesi üzerine örgütün başına Ebu Hamza El Muhacir geçerken, aynı yıl örgütün IŞİD ismini almış olduğu ilan edilmiştir. 2010 yılında ABD ve Irak öncülüğünde gerçekleştirilen bir operasyon kapsamında örgütün önde gelen liderleri öldürülürken, Ebu Bekir El Bağdadi örgütün liderliğine gelmiş ve 2014 yılında kendisini İslam halifesi ilan etmiştir (Al Jazeera, 2015).

Kendine ait maddi kaynakları bulunan IŞİD'in bu kaynaklarının başında ele geçirmiş olduğu petrolün satışından elde edilen gelirler bulunmaktadır. Başta Irak ve Suriye olmak

üzere kendi İslam düşüncesini yaymaya çalıştığı bölgelerde etnik ve mezhepsel ayrımcılıkları körüklemekte olan IŞİD, günümüzde halen Irak ve Suriye'de önemli bir bölgeyi denetimi altında bulundurmaktadır. CIA tarafından açıklanan 2014 verileri doğrultusunda Irak ve Suriye çapında örgütün 31 bin dolaylarında silahlı gücü bulunduğu ifade edilmektedir (Al Jazeera, 2015).

IŞİD'in ortaya çıkması ve büyümesinde ABD'nin Saddam'ı koltuğundan indirerek Irak'a demokrasi getirme operasyonunun etkili olduğu pek çok yazar tarafından belirtilmektedir. Buna göre ABD müdahalesi neticesinde Irak ordusu bünyesinde görev yapmakta olan ve Irak ordusunun temelini meydana getiren Sünni subayların oldukça önemli bir kısmı dışlanmış ve/veya görevden alınmıştır. Bu subaylar ise henüz kurulma aşamasındaki IŞİD'e dahil olarak IŞİD'in silahlı güçlerinin düzenli ve güçlü bir şekilde organize olmasına sebebiyet vermiştir. ABD işgali altındaki Irak'ta Sünnilere karşı gerçekleştirilen ayrımcılık yalnızca ordu ile sınırlı kalmamış; sosyal, ekonomik ve siyasal yaşamda Şiiler ile Kürtlerin Sünnilere göre daha ön planda tutulması sebebiyle Iraklı Sünnilerin önemli bir bölümü IŞİD'e destek vermeye başlamıştır (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2015, ss. 14-15).

### ***Obama Dönemi Terörizmle Mücadele***

ABD'nin küresel terörizm ile mücadelesinin ilk iki ayağı Bush döneminde olmakla birlikte, üçüncü ayak ise Obama döneminde olmaktadır.

2010 Mayıs ayında Başkan Barack Obama tarafından açıklanan ABD Ulusal Güvenlik Stratejisi çerçevesinde Obama Doktrini ilan edilmiştir. Bu strateji belgesine göre; küresel terörle mücadeleye ilişkin olarak ABD'nin uluslararası ittifaklarının artırılması gerekliliği, tek yanlı bir dış politika anlayışı yerine çok taraflı dış politika anlayışının benimsenmesi gerektiği ve ABD karşıtlığının artmakta olduğu ülkelerin liderleriyle görüşmelerde bulunulmasının önemi vurgulanmıştır. Bahsi geçen belge kapsamında Bush'un ortaya atmış

olduğu “tehdit” kavramı içerik bakımından değişime uğrarken, Obama’nın dış politika yaklaşımının temel hedefini müttefiklerle iyi ilişkiler kurma teşkil eder duruma gelmiştir (Kandemir, 2011, s. 125).

Obama Doktrini çerçevesinde Afganistan’da bulunan ABD askeri gücünün uluslararası toplumun izin verdiği sürece orada kalabileceği, Irak’ta bulunan askeri gücün ise en kısa zamanda ABD’ye geri çekileceği açıklanmıştır (Ertuğral, 2013, s. 72).

Obama Doktrini kapsamında, kitle imha silahları kullanımının engellenmesi konusunda, Bush yönetiminin ana mantığı benimsenmiş olmakla birlikte, uygulanacak yöntemler hususunda Obama, Bush’tan farklılaşmıştır. Bush, kitle imha silahları kullanımını önleme konusunda terörizm ile önleyici savaş çerçevesinde mücadele yöntemini uygularken, Obama ise terörle mücadele hususunda son derece hassas bir davranış sergilemiş ve kitle imha silahlarının yaygınlaşmasının kimseye yarar sağlamayacağı konusunda söylemlerde ve çağrılarda bulunmuştur (White House, 2009).

Obama, başkanlığa gelmesinin ardından, ABD’ye beklenenden çok daha fazla maliyeti bulunan Irak işgalini sonlandırmayı ve ABD askeri güçlerini Irak’tan geri çekmeyi amaçlamıştır. Bu bağlamda hazırlanan plan kapsamında 2010 Ağustos’unda gerçekleşmesi beklenen geri çekme süreci, yaşanan aksamalar neticesinde ve ABD-İrak Güvenlik Antlaşması çerçevesinde 2011 yılı sonunda tamamlanabilmiştir (Hook ve Spanier, 2014, s. 314).

Obama, başkanlığı döneminde Bush’un düşman ilan ettiği ve terörizm konusunda bir tehdit unsuru olarak gördüğü İran ile yakınlaşma yoluna gitmiştir. Bu yakınlaşma çerçevesinde ise Irak ve Afganistan’da siyasi istikrar sağlanması, El Kaide ve IŞİD ile mücadelede İran’ın desteğinin alınması amaçlanmıştır (Hurmi, 2010, s. 66).

Obama, Afganistan’a ilişkin olarak El Kaide terör

örgütüne karşı verilen mücadele çerçevesinde ittifaklar ve işbirlikleri oluşturmak suretiyle radikal terörist eylemleri önlemeye çalışmıştır (Jones, 2010). Bununla birlikte Afganistan’da verilen mücadeleyi güçlendirmek üzere Obama; savunma, diplomasi ve kalkınmaya ilişkin yeni stratejiler belirlemiştir. Bu doğrultuda savunmaya ilişkin olarak ülkede bulunan ABD askeri gücünün kapasitesinin artırılması; diplomasiye yönelik olarak Pakistan, Rusya, İran ve Orta Asya ülkelerinin bölgesel bir ortak güvenlik anlayışı çerçevesinde birleştirilmesi; kalkınmaya ilişkin olarak ise Afganistan ve Pakistan’a dış yardımlar vasıtasıyla destek verilmesi stratejileri uygulanması kararlaştırılmıştır (Hurmi, 2010, s. 69).

Arap Baharı sürecinde Arap ülkelerinin önemli bir bölümünde meydana gelen olaylarda Obama, doğrudan müdahaleci bir rol oynamak yerine BM ve NATO gibi uluslararası kuruluşlar nezdinde inisiyatif alınması fikrini benimseyerek politikasını şekillendirmiştir. Obama’nın bu tavrının arkasında savunmakta olduğu yumuşak güç kullanımı ile işbirliği ve ittifak odaklı dış politika anlayışı bulunmakla birlikte, pek çok araştırmacı tarafından ayrıca ABD’nin bu süreçte bir ikilem durumu yaşamış olduğu, bahsi geçen baskıcı ve otoriter liderler ile ABD arasında iyi ilişkiler bulunmasına rağmen ABD’nin genel olarak bir tarafsızlık politikası sergilemiş olduğu belirtilmiştir (Göngen, 2014, ss. 2-3).

Günümüz itibarıyla dünyanın gündemini güvenlik ve küresel terörizm çerçevesinde en çok meşgul etmekte olan konuların başında IŞİD sorunu gelmektedir. Obama’nın ABD başkanlığı döneminde Irak ve Suriye’de önemli toprak kazanımları elde ederek güçlenen IŞİD, dünya çapında düzenlediği terör saldırıları ile kısa bir zamanda mücadele edilmesi gerekli olan önemli bir terör grubu durumuna gelmiştir.

IŞİD’in Irak ve Suriye’de kısa bir zamanda büyümesi ve gelişmesi başta ABD olmak üzere Batı tarafından pek fazla önemsenmemiş ve bir tehdit unsuru olarak görülmeyp üzerinde fazla durulmamıştır. Ancak IŞİD’in yaptığı katliamlar,

infazlar ve terör saldırıları neticesinde ABD ve diğer batılı ülkeler IŞİD ile mücadele konusuna ilgi göstermeye başlamışlardır (Pirinççi, Orhan ve Duman, 2014, s. 12). Ancak Obama yönetimi daha çok Irak'taki IŞİD yapılanması ile mücadeleye öncelik verirken, Suriye'deki IŞİD yapılanması ile mücadeleye yönelik bir düşünce içerisinde bulunmamıştır (Kaplan, 2016).

IŞİD'in küresel terörizm hususunda önemli bir tehdit unsuru olduğunun kabul edilmesinin ardından Obama yönetimi, IŞİD ilerleyişini durdurmak üzere çeşitli stratejiler belirlemiştir. Bu doğrultuda IŞİD hedeflerine hava saldırıları düzenlenmesi, IŞİD ile mücadele etmekte olan tüm unsurlara destek sağlanması, IŞİD saldırılarının engellenmesi hususunda terörle mücadele kapasitesinin artırılması ve saldırılardan dolayı yerinden olmuş kişilere insani yardımların sürdürülmesi hususları benimsenmiştir. Bu doğrultuda ABD Irak'taki hedeflere yönelik hava saldırıları düzenlemiş, Irak ordusu ile Kürt birliklerini silahlandırma yoluna gitmiş, bununla birlikte herhangi bir kara harekatı düzenlenmeyeceğini açıklamış, IŞİD'e karşı uluslararası işbirliğinin artırılması hususunda Türkiye ve Arap ülkeleri ile görüşmeler düzenlenmiştir (Pirinççi, Orhan ve Duman, 2014, s. 12).

Obama'nın başkanlık döneminin son iki yılında IŞİD ile yoğun bir mücadele süreci yaşanmıştır. Suriye'de IŞİD'e karşı savaşan gruplar sürekli olarak silahlandırılırken, Irak'ta da önemli ilerlemeler sağlanmış, pek çok Irak şehri IŞİD'in elinden kurtarılmıştır. 17 Ekim 2016 tarihinde ise IŞİD'in Irak'taki en önemli merkezi konumunda bulunan Musul'a ABD'nin lojistik ve stratejik desteğiyle askeri bir operasyon başlatılmıştır (Duman, 2017, s. 14).

6 Şubat 2015 günü Obama tarafından günün şartları doğrultusunda geliştirilmiş olan yeni Ulusal Güvenlik Belgesi açıklanmıştır. Obama'nın ikinci kez bir doktrin ortaya koymasında; Ortadoğu'da yaşanan Arap Baharı süreci, Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesi,

ABD'nin Bingazi büyükelçiliğine terör saldırısı gerçekleştirilmesi, IŞİD'in ortaya çıkıp büyümesi ve ABD'nin Afganistan politikasından yaşanan değişimler etkili olmuştur. Bu yeni strateji kapsamında, 2010 doktrini ile paralel şekilde ABD'nin küresel siyasetteki lider konumuna vurgu yapılırken; ABD'nin güvenlik ve terörler mücadele politikasına ilişkin olası problemler ve çözüm önerilerinden ziyade, Obama'nın 6 yıllık iktidar sürecinde dış politika ve ulusal güvenliğe ilişkin olarak uygulamış olduğu politikalar anlatılmıştır (Quin, 2015, ss. 17-20). Belgede güvenilir konusu ile ilgili olarak ulusal savunma gücünün geliştirilmesi, iç güvenliğin kuvvetlendirilmesi, kitle imha silahları kullanımı ve yayılmasının önlenmesi, siber güvenlik hususları üzerinde durulmuş; küresel güvenliğin sağlanması hususunda başta NATO üyeleri olmak üzere, Asya-Pasifik'teki müttefik devletlerin önemine dikkat çekilmiştir (Grevi, 2015, ss. 2-5).

### **Bush Ve Obama Dönemlerinin Terörizm Üzerinden Karşılaştırılması**

Makalenin bu bölümünde, ABD başkanları Bush ve Obama'nın dış politika yaklaşımları kapsamında terörizm konusunda uygulamış oldukları politikalar ve stratejilerin karşılaştırması yapılmaktadır.

Bush döneminin henüz başında gerçekleşen 11 Eylül saldırıları neticesinde Başkan Bush, terörle mücadeleyi dış politikasının temel gündem maddesi durumuna getirmiştir. Bu doğrultuda teröre destek veren, kitle iletişim silahlarına sahip olan tüm devletler potansiyel tehdit unsuru olarak görülmüştür. Bu bağlamda kendisini ABD adına insanlığın koruyucusu olarak gören Bush, önleyici savaş doktrini çerçevesinde, ABD'nin dünyanın herhangi bir yerinde bulunan ve teröre destek verme potansiyeli olan ülkeler ile gruplara karşı herhangi bir saldırı olmaksızın askeri müdahalede bulunabileceğini ilan etmiş ve neticesinde Afganistan ile Irak'a yönelik operasyonlarda bulunmuştur.

Obama ise başkan olmasını müteakiben ABD merkezli olarak gerçekleşen küresel ekonomik

krizin etkileri ile uğraşırken, dış politikada ise Bush'un aksine daha idealist ve yumuşak güç unsurlarına dayalı bir strateji takip etmiştir. Terörizm, aşırıcılık ve radikalizmle mücadele konuları Obama'nın da ana gündem maddelerini teşkil etmiş olmakla birlikte Obama; terörizm ile doğrudan askeri güç ile savaşmaktansa, teröre karşı savaşanlara lojistik ve maddi yardımlarda bulunmayı ve terörden zarar görenlerin yaralarının sarılması hususunda destekler sağlamayı yeğlemiştir. Bununla birlikte kitle imha silahlarının yayılmasının önlenmesi ve küresel terörle mücadele hususunda, Bush döneminin tek yanlı, baskın ve sert politikaları terk edilerek; Obama döneminde kitle imha silahları ve küresel terörle mücadele hususunda işbirliği, ittifak ve ortak mücadele ilkeleri çerçevesinde çok yanlı ve yumuşak güç politikaları uygulanmıştır. Obama, Bush döneminde Afganistan ve Irak'ta düzenlenen askeri operasyonların maliyetlerinden kurtulmak üzere ABD askerlerini bölgeden çekmiş ve Bush döneminde potansiyel tehdit unsuru olarak görülen İran ile de diplomasi yoluyla nükleer enerji konusunda uzlaşmaya çalışmıştır.

Bush döneminde gerçekleştirilen sert politikalar ve askeri müdahaleler neticesinde Ortadoğu bölgesi bir kaos ortamına sürüklenirken, Bush'un uygulamış olduğu politikaların ABD'de bir finansal krize yol açtığı, başta Ortadoğu olmak üzere tüm dünyada ise terörün ve IŞİD tehlikesinin giderek artmasına sebebiyet vermiş olduğu söylenebilmektedir. Obama ise göreve gelmesinin ardından Bush döneminin sorunları ile uğraşmak zorunda kalırken, döneminin henüz başında gerçekleşen finansal kriz ise Obama'nın öncelikle iç politikalar ve ekonomiye ağırlık vermesine yol açmıştır. Bununla birlikte yumuşak güç stratejisini benimsemiş olan Obama, her ne kadar kendi ulusal çıkarları doğrultusunda ABD askerini Afganistan ve Irak'tan çekerek ekonomik anlamda daha fazla kayıp yaşanmasını engellemiş olsa da, IŞİD'in Irak ve Suriye'de artan gücüne karşı koy(a)mamış ve bölgeye yeniden asker göndererek IŞİD'i yok etmeye yönelik bir strateji yerine, yalnızca bölgedeki

diğer güçleri destekleme kararı almıştır.

### Sonuç

ABD Anayasası kapsamında dış politikaya ilişkin stratejileri yürütme görevi ABD Başkanına verilmiş durumdadır. Başkanların bu yürütme görevi her ne kadar çoğunlukla yasama organı olan Kongre'nin onayına tabi olsa da, ABD başkanları yürütme kararnamelemleri ile çeşitli kararlarını Kongre onayı olmaksızın uygulayabilmekte, bunun yanında kendi doktrinlerini ilan ederek ulusal güvenliğe ilişkin stratejilerini açıklayabilmektedirler.

Bu makale çerçevesinde de ABD başkanları George W. Bush ile Barack Obama'nın güvenlik ve terörizm konusuna ilişkin yaklaşımları ile ulusal güvenlik ve terörle mücadele hususundaki stratejileri ve uygulamaları karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir.

ABD siyasi tarihinde Cumhuriyetçilerin daha realist, Demokratların ise daha idealist dış politika anlayışına sahip oldukları gözlemlenmektedir. Bu doğrultuda Cumhuriyetçi Başkan Bush daha realist, agresif ve sert bir dış politika stratejisi ile ulusal güvenlik ve terörle mücadeleye ilişkin stratejiler belirleyip uygulamıştır. Demokrat Başkan Obama ise daha idealist ve yumuşak bir dış politika stratejisi çerçevesinde ulusal güvenlik ve terörle mücadeleye yönelik stratejiler şekillendirip uygulamaya geçirmiştir.

Bush döneminde gerçekleşen 11 Eylül saldırıları, Başkan Bush'un dış politika yaklaşımını, dolayısıyla da güvenlik ve terörle mücadeleye ilişkin stratejilerini şekillendiren temel faktör olmuştur. Bu doğrultuda Bush, ilan ettiği doktrini çerçevesinde önleyici savaş kavramından hareketle terörizme karşı mücadele etmek üzere dünyanın herhangi bir yerinde gerçekleştireceği askeri müdahalenin meşru olduğunu ve ABD'nin hakkı olduğunu savunmuştur.

Obama'nın dış politika yaklaşımı kapsamında güvenlik ve terörle mücadeleye ilişkin stratejilerinin temel belirleyicisi ise Bush

döneminde uygulanan politikaların olumsuz etkileri olmuştur. Bush'un Afganistan ve Irak'a yaptığı askeri müdahaleler ABD ekonomisine olumsuz etkide bulunurken, terörü bitirme amacıyla gerçekleştirilen bu operasyonlar IŞİD terörünün ortaya çıkmasına ve giderek büyümesine yol açmıştır. Bununla birlikte kötü ekonomi yönetimi sebebiyle ABD'de baş gösteren finansal kriz Obama döneminde ABD hem de dünya ekonomisini oldukça olumsuz şekilde etkilemiştir. Bu doğrultuda Obama ise, ekonomiyi düzeltmeye ve uluslararası arenada işbirliğine dayalı politikalar sergilemiş ve terörle mücadelede doğrudan müdahale yerine teröre karşı savaşımları desteklemek üzere yumuşak güç politikası uygulamıştır.

Sonuç olarak art arda gelen iki ABD Başkanının gerek genel dış politika vizyonları ve yaklaşımları, gerekse de ulusal güvenlik ve küresel teröre karşı mücadele yöntemleri oldukça büyük farklılıklar arz etmektedir.

#### KAYNAKÇA

Al Jazeera, 2015. 10 Soruda IŞİD, 15 Kasım, <http://www.aljazeera.com.tr/interaktif/10-soruda-isis> [erişim tarihi 13 Nisan 2017].

Altunısık, M., 2009. Ortadoğu ve ABD: yeni bir döneme girilirken. *Ortadoğu Etütleri*, 1 (1), ss. 69-81.

Apodaca, C., 2005. U.S. human rights policy and foreign assistance: a short history. *Ritsumeikan International Affairs*, (3), ss. 63-80.

Arı, T., 2000. *Amerika'da siyasal yapı: Lobiler ve dış politika*. İstanbul: Alfa Basım Yayım.

Arı, T., 2007. *Irak, İran, ABD ve petrol*. İstanbul: Alfa Basım Yayım.

Arıboğan, D.Ü., 2008. *Uluslararası ilişkiler düşüncesi: tarihsel gelişim*. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları.

Arslan, Y., 2014. ABD ve İngiltere'de kamu diplomasisi uygulamalarının karşılaştırmalı

analizi. *Yüksek Lisans Tezi*. Bursa: Uludağ Üniversitesi SBE.

Ataman, M. ve Gökcan, Ö., 2012. Bush dönemi Amerikan dış politikası: bir aşırı yayılmacılık denemesi. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 7 (2), ss. 199-229.

Aydın, M., (t.y.). Amerika dünyadan ne istiyor: ABD'nin yeni ulusal güvenlik stratejisi ve dış politikası, [www.stradigma.com](http://www.stradigma.com) [erişim tarihi 11 Nisan 2017]

Bal, İ. ve Laçiner, S., 2004. Küresel terörle mücadelede ABD güvenlik politikalarının Türkiye'nin iç güvenliğine yansımaları, *21. yüzyılda Türk dış politikası* içinde. Bal,, İ. (Eds.). İstanbul: Nobel Yayınevi.

Bektaş, B., 2007. 11 Eylül 2001 terörist saldırısı neticesinde ABD'nin güvenlik algılamalarındaki değişiklik. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Atılım Üniversitesi SBE.

Blum, W., 2013. *Emperyalizmin en ölümcül silahı demokrasi yalanı*. Duru, E. (Çev.). İstanbul: Say Yayınları.

Bozkurt, E., 2003. *Birleşmiş Milletler sisteminde kuvvet kullanımı*. Ankara: Nobel Kitabevi.

Callaway, R.L. and Matthews, E.G., 2008. *Strategic US foreign assistance: the battle between human rights and national security*. UK: Ashgate Publishing Limited.

Cengiz, İ.H., 2014. Arap Baharı ve Yasemin Devrimi'nin geldiği nokta, *Radikal*, <http://blog.radikal.com.tr/dunya/arap-bahari-ve-yasemin-devriminin-geldiginokta-76993> [erişim tarihi 12 Nisan 2017].

Çakmak, C., 2003. American foreign policy and september 11. *Perceptions*, (8).

Çiftçi, K., 2009. Soğuk Savaş sonrasında ABD: "rıza dayalı hegemonyadan imparatorluk düzenine. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (10), ss. 203-219.

- Çitlioğlu, E., 2007. Terörizm ve Küreselleşme, *Stratejik Analiz*, Aralık.
- Çolakoğlu, S., 2013. ABD'nin Arap Baharı algısındaki değişim. *USAK*, ([http://www.usak.org.tr/kose\\_yazilari\\_det.php?id=2104&cat=344#VcT9T\\_ntm](http://www.usak.org.tr/kose_yazilari_det.php?id=2104&cat=344#VcT9T_ntm)) [erişim tarihi 12 Nisan 2017].
- Dedeoğlu, B., 2006. ABD yeni ulusal güvenlik strateji belgesi açıklandı: ABD dostlarını yardıma çağırıyor. *Zaman*, 28 Mart.
- Dedeoğlu, B., 2008. *Değişen dünyada yeni dengeler*. İstanbul: İlgı Yayınları.
- Dedeoğlu, B., 2012. Uluslararası durum, *Türk dış politikası (1919-2012)* içinde. Çakmak, H. (Eds.). Ankara: Barış Kitap Basım Yayım.
- Diyanet İşleri Başkanlığı, 2015. *DAİŞ'in temel felsefesi ve dini referansları raporu*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı.
- Duman, B., 2017. Musul operasyonu ve Musul'un geleceği: fırsatlar ve riskler. *ORSAM*, Rapor No: 206, Ocak.
- Dunn, D.H., 2003. Myths, motivations, and misunderestimations: The Bush administration and Iraq. *International Affairs*, 79 (2).
- Embel, E., 2004. Hegemonya ve meşruiyet kavramları çerçevesinde Amerikan müdahaleciliği: Kore ve Kosova örnekleri. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi SBE.
- Erhan, Ç., 1996. Ortaya çıkışı ve uygulamasıyla Marshall Planı. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 51 (1-4).
- Erhan, Ç., 2003. Yeni muhafazakarların gözüyle Türkiye'nin değişen vizyonu. *Görüş Dergisi*, (55).
- Ermağan, İ., 2012. Soğuk Savaş sonrası dönemde ABD dış politikası - Obama dönemi ve AK Parti. *Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 3 (2).
- Ertuğral, Y., 2013. Amerika'nın yeni ihtiyatlı dış politikası: "akıllı güç"ün Pasifik vizyonu. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Beykent Üniversitesi SBE.
- Gerges, F., 2001. *Amerika ve siyasal İslam*. İstanbul: Anka Yayınları.
- Gezici, A., 2009. *Barack Obama Türkiye konuşmaları*. İstanbul: Karakutu Yayınları.
- Göngen, M.A., 2014. Arap Baharı karşısında ABD'nin tutumu. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (33), ss. 2-14.
- Gözen, R., 2011. Uluslararası sistemde ABD, *Amerikan dış politikası* içinde, Gözen, R. (Eds.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Gray, C. S., 2005. How has war changed since the end of the Cold War? *Parameters*, Spring.
- Grevi, G., 2015. The 2015 United States National Security Strategy, *FRIDE Policy Brief*, No:194.
- Güler, A., 2012. Soğuk Savaş sonrası Türkiye - ABD ilişkileri: bölgesel ve küresel etkileşim. *Yüksek Lisans Tezi*. Konya: Selçuk Üniversitesi SBE.
- Gürel, O., 2014. Yeni muhafazakarların dış politik perspektifi bağlamında İkinci Körfez Krizi'nin Türk-Amerikan ilişkilerine etkisi. *Yüksek Lisans Tezi*. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi SBE.
- Halatçı, Ü., 2006. 11 eylül terörist saldırıları ve Afganistan operasyonu'nun bir değerlendirmesi. *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 2 (7), ss. 80-98.
- Hook, S.W. ve Spanier, J., 2014. *Amerikan dış politikası: İkinci Dünya Savaşı'ndan günümüze*. İstanbul: İnkılap Yayınları.
- Hurmi, A.B., 2010. Bush ve Obama karşılaştırması çerçevesinde Amerikan dış politikası analizi. *Alternatif Politika*, 2 (1), ss. 56-81.

- İsmayilov, V., 2014. 2000 yılı sonrasında ABD dış politikası kapsamında Azerbaycan. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Turgut Özal Üniversitesi SBE.
- Jones, J.L., 2010. Remarks, *Washington Institute for Near East Policy*, 21 April, <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/remarks-national-security-advisor-james-l-jones-washington-institute-near-east-poli>. [erişim tarihi 10 Nisan 2017].
- Kandemir, E., 2011. ABD Başkanları G. W. Bush ve B. Obama dönemlerinde yayımlanan ulusal güvenlik stratejilerinde ittifak söylemleri ve S. Walt'un ittifak teorisi. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 10 (2), ss. 122-151.
- Kaplan, F., 2016. Obama'nın dış politika karnesi. *Al Jazeera*, 4 Ocak, <http://www.aljazeera.com.tr/gorus/obamanin-dis-politika-karnesi> [erişim tarihi 17 Nisan 2017].
- Keklik, S., 2011. Amerika Birleşik Devletleri dış politikasında dış yardımların rolü ve etkisi. *Yüksek Lisans Tezi*. Bursa: Uludağ Üniversitesi SBE.
- Kızılkaplan, B., 2009. Obama, değişim ve yeni dünya'da Türkiye analizi. *BİLGESAM*, [http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com\\_content&view=article&id=382:obama-degisim-ve-yeni-dunyada-turkiye-analizi&catid=98:analizler-abd&Itemid=135](http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=382:obama-degisim-ve-yeni-dunyada-turkiye-analizi&catid=98:analizler-abd&Itemid=135) [erişim tarihi 18 Nisan 2017].
- Kocakenar, M., 2015. Amerikan dış politikasında idealizm realizm ilişkisi: çatışma mı işbirliği mi? *TASAM*, 5 Ağustos, [http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/19550/amerikan\\_dis\\_politikasinda\\_idealizm\\_ve\\_realizm\\_iliskisi\\_catisma\\_mi\\_isbirligi\\_mi](http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/19550/amerikan_dis_politikasinda_idealizm_ve_realizm_iliskisi_catisma_mi_isbirligi_mi) [erişim tarihi 24 Nisan 2016].
- Konuralp, E. 2013. *Ecevit ve milliyetçilik*. İstanbul: Togan.
- Köni, H., 2003. Amerikan ulusal güvenlik stratejisi. *Stratejik Analiz*, 4 (38).
- Krey, P., 2009. Foreign policy advice for Obama: non-interventionism! *Political Class Dismissed Blog*, <http://politicalclassdismissed.com/?p=3877> [erişim tarihi 15 Nisan 2017].
- Kurtbağ, Ö., 2010. *Amerikan yeni sağ ve dış politikası: hegemonya ekseninde bir analiz*. Ankara: USAK Yayınları.
- Laçiner, S. ve Ekinçi A., 2011. *11 Eylül sonrası Ortadoğu*. Ankara: Karınca Yayınları.
- Molla, A., 2009. Soğuk Savaş sonrası Körfez Krizleri ve Türkiye, ABD, NATO ilişkileri. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, (11), ss. 29-45.
- Özeren, S. ve Cinoglu, H., 2006. Terörizm ve Amerika Birleşik Devletleri: 11 Eylül öncesi ve sonrası terörle mücadele politikalarının değerlendirilmesi, *Terörizm: terör, terörizm ve küresel terörle mücadelede ulusal ve bölgesel deneyimler* içinde, İ. Bal (Der.), ss. 159-197, Ankara: USAK Yayınları.
- Özeren, S., Cinoglu, H. ve Sever, M., 2010. ABD'nin Afganistan ve Irak'ta terörle mücadele politikası. *UTSAM Rapor*, No:14.
- Özkan, A., 2006. 21. Yüzyılda ABD'nin küresel stratejileri. İstanbul: Tasarım Yayınları.
- Quinn, A., 2015. Obama's national security strategy predicting US policy in the context of changing worldviews. *Chatham House The Royal Institute of International Affairs*.
- Pirinççi, F., Orhan, O. ve Duman, B., 2014. ABD'nin IŞİD stratejisi ve Irak ile Suriye'ye olası yansımaları. *ORSAM Rapor*, No: 191.
- Reçber, S., 2007. Irak'a yönelik askeri müdahalenin uluslararası hukuk açısından geçerliliği. *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 4 (13), ss. 59-82.
- Renner, M., 2004. Büyük güçlerin petrolle dansı, *ABD saldırganlığı: Irak ve ötesi* içinde, C. Sarı (Der.), ss. 83-85, Ankara: Ütopya

Yayıncılık.

Sarı, B., 2012. Amerikan ulusal çıkarları ve Afrika. *Ankara Üniversitesi Afrika Çalışmaları Dergisi*, 1 (2).

Sümer, G., 2008. Amerikan dış politikasının kökenleri ve Amerikan dış politik kültürü. *Uluslararası İlişkiler*, 5 (19), ss. 119-144.

Taşdemir, F., 2006. *Uluslararası terörizme karşı devletlerin kuvvete başvurma yetkisi*. Ankara: USAK Yayınları.

Telatar, G., 2011. 11 eylül sonrası Amerikan dış politikasında hegemonyanın yeniden inşası. *Doktora Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi SBE.

Topal, A. H., 2004. *Uluslararası terörizm ve terörist eylemlere karşı kuvvet kullanımı*. Ankara: Beta Yayınları.

Tunç, H., 2004. *Amerika'nın Irak savaşı*. İstanbul: Harmoni Yayınları.

Türkmen, F., 2005. ABD'nin dış politikası: devamlılık ve değişim. *Doğu Batı*, 8 (32), ss. 157-181.

Uçarol, R., 2010. *Siyasi tarih 1978-2010*. İstanbul: Der Yayınları.

White House, 2009. Remarks by President Obama to the Turkish Parliament, [http://www.whitehouse.gov/the\\_press\\_office/Remarks-By-President-Obama-To-The-TurkishParliament/](http://www.whitehouse.gov/the_press_office/Remarks-By-President-Obama-To-The-TurkishParliament/). [erişim tarihi 14 Nisan 2017].

Yaman, D., 2005. 11 eylül sonrasında ABD: algılamalar, psikolojik yansımalar ve yasal düzenlemeler. *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 1 (1).

Yaşar. 2015. George W. Bush ve Barack Obama dönemi ABD'nin İran'a yönelik dış politikasının karşılaştırmalı analizi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Medeniyet Üniversitesi SBE.